

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL VIII » NR. 319 » 18 – 24 iunie 2011 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

CRONICĂ
DE CARTE

**Ceașescu. Un tip
pe care-l tot uităm**

C. Rogozanu

„Inițiativa istoricului polonez Adam Burakowski vine ca un proiect simplu și util într-un ocean de interpretări complicate, isterii, teorii ale conspirațiilor.”

ÎN » PAGINILE 10-11

**Trei răspunsuri
de la Bogdan
O. Popescu**

Bogdan Romaniuc

„Nu pot să vă promit că voi face trecerea la roman. Pe de o parte mi-aș dori foarte mult, însă sînt medic, pot scrie proză doar în vacanță și weekenduri”, spune Bogdan O. Popescu, autorul volumului de proză scurtă *Viață de aruncat*.

ÎN » PAGINA 12

**Bilanț ICR: „Nu te
poți sincroniza cu
trecutul”**

Răzvan Chiruță

Institutul Cultural Român a predat președinția celei mai importante rețele de institute culturale din Europa, EUNIC. La finalul mandatului de un an, Horia-Roman Patapievici a prezentat un bilanț al activității sale ca lider al organizației.

ÎN » PAGINA 3

„ALO, PROVINCIA?” – BILANȚUL CELOR DOUĂ MARI FESTIVALURI ALE ROMÂNIEI: TIFF ȘI FITS

Clujul și Sibiuul și-au crescut sănătos publicul. Cu film și teatru

Citiți analiza lui Iulie Blaga asupra ediției festive a Festivalului Internațional de Film Transilvania ÎN » PAGINILE 4-5 // Un interviu cu Octavian Saiu, moderatorul dezbaterilor din cadrul Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, realizat de Veronica D. Niculescu ÎN » PAGINILE 8-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

C-așa e-n puzzle

Lucian Dan Teodorovici

Traian Bănescu s-a jucat din nou, pentru că așa a avut chef.

P.D.-L.-ul a intrat în joacă așa cum face întotdeauna: cu un „Să trăiți!” mult prea serios și crispat, ca un aghirotant care primește ordinul de a se distra la rîndul lui, dar nu prea știe regulile, așa că se uită continuu pe furiș la general pentru a fi sigur că n-o dă în bară. Și a ieșit din joacă asta de timp liber un fel de puzzle, cu opt superjudețe, pentru o Românie mai pe gustul ludic al unui singur om.

Dacă totul s-ar fi oprit aici, ar fi fost bine. Ar fi fost doar un chef de dimineață al președintelui. Dar puzzle-ul se pare că provoacă mari ambiții atunci când e vorba de piese reprezentînd

bucăți din România, iar politicienii noștri de orice fel au prins gustul jocului. U.S.L.-ul s-a vîrît rapid în ecuație, trîntind o variantă cu douăsprezece regiuni, ca să fie mai cu moț. Și deja lucrurile se complicau, deveneau palpitate.

„Palpitate” însă nu e un cuvînt suficient. Pornind de la el, am trecut urgent la palpitații de-a dreptul. Și încă unele cu iz naționalist, căci într-un puzzle de o asemenea mărime trebuia să intervină și U.D.M.R.-ul. Care, spre deosebire de P.D.-L. și U.S.L., are în tot acest joc o piesă preferată, una dodoloată și centrală, căreia îi spune pe românește Ținutul Secuiesc. Deodată, udemeriștii s-au prins că ludicul care ne-nconjoară le poate fi extrem de folositor. În varianta lor, avem nevoie de

șaisprezece piese. Iar cea cu pricina, de fapt singura care-i interesează, ar reuni numai vreo trei actuale județe: Harghita, Covasna și Mureș. Întîmplător, firește. Întîmplător în sensul că doar întîmplarea face ca-n aceste trei județe să se vorbească preponderent maghiara.

Numai că unghurii din România mai au și-un Partid Civic Maghiar. Care e cam deranjat de viziunea limitată și modestă a U.D.M.R.-ului. Acest P.C.M., cuprins brusc de grija țării, s-a gândit că este nevoie de sprijinul lor în jocul numit pretențios „reorganizare administrativ-teritorială”. Și, pe lângă Ținutul Secuiesc, mai propun vreo trei cu iz deloc plăcut naționaliștilor români, anume Transilvania de Nord, Transilvania de Sud și, surpriză au

ba, un județ numit Partium, care aduce aminte de Regatul Ungariei Mari. Din nou întîmplător. Sau nu. Nu, de vreme ce aceste patru județe seamănă mult de tot cu regiunea care a aparținut, cîndva, Ungariei. C-așa e-n puzzle.

Sînt convins că și partide care abia strîng o mîna de oameni cînd organizează un picnic au la rîndu-le cîte-o „viziune măreață” privind reorganizarea despre care vorbim aici. Dar, pentru o introducere în temă, e destul. Poate ar mai trebui precizat doar că ideea năstrușnică ivită dintr-un chef de dimineață al președintelui României a ajuns și în Ungaria vecină, care, prin vocea vice-premierului Zsolt Semjén, a constatat că jocul de puzzle e prea interesant ca să rămînă deoparte, intervenind astfel: „E o problemă de viață și de moarte pentru etnicii maghiari ca regiunea istorică a Ținutului Secuiesc și județele populate de etnici maghiari să rămînă

unite”. De viață și de moarte? Poate-un pic cam mult pentru un simplu joc.

Unul simplu, dar iată cît de complicat. Pentru că, în acea trezire cu chef, Traian Bănescu nu pare să fi prevăzut (ceea ce nu-i chiar de mirare) încotro vor bate vorbele lui. Pe cei care-l văd în continuare un strateg genial i-aș întreba unde e strategia atunci cînd, printr-un plan prostesc, a dat apă la moară naționaliștilor maghiari și români, creînd tensiuni pe care le-am fi vrut uitate? Auzim formule noi, precum „nesupunere civică”. Reauzim, spusă de-acum răsplat, sintagma „autonomie pe criterii etnice”. Printre maghiarii din Ardeal bate un, ușor deocamdată, vînt revoluționar. Printre românii verzi se strecoară chemări străbune, eroi-comice, dar care pot deveni tragice.

Un singur om, la vremea asta, își freacă mîinile de bucurie. Strategul genial Traian Bănescu i-a oferit deja cîteva procente

în plus la viitoarele alegeri. Și ele vor crește. E vorba despre Corneliu Vadim Tudor. Sărit din schemă de-o vreme, tribunalul P.R.M.-ului și-a primit iniecția de vitalitate din partea felcerului Bănescu. Pe baza reizbucnirii din nimic a tensiunilor interetnice, cariera sa va renaște. Iubitorii președintelui vor zice că tocmai asta a fost scopul lui. Mergem prea departe însă. Mult prea departe.

Un chef de dimineață ireponsabil, atît. Care seamănă însă, din păcate, a scînteie extrem de periculoasă, ce mocnește întru a aprinde un foc. Asta a obținut Traian Bănescu. Strategie genială? Marele strateg s-a arătat (încă o dată) doar un biet emițător de năzbîtii pe care nu le vede în ansamblul lor și pe care n-are capacitatea de a le controla. Și, ca un adevărat căpitan, așa cum face de obicei, dacă lucrurile o vor lua razna de tot, se va retrage demn și curajos în cabină, ridicînd din umeri și dînd vina pe secunzi.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPȚI

Trai de căpșunar

Radu Pavel Gheo

Pe cînd eram în Torino, la Salonul Internațional de Carte, am trecut la un moment dat pe lângă un șir de afișe mici, lipite pe stîlpii felinarelor de pe stradă. Afișele anunțau concertul extraordinar al formațiilor Azur din Brăila și Tomis din Galați – evident, în beneficiul românilor ce munceau acolo. Le-am văzut, le-am cercetat și nu mi-am putut stăpîni un zîmbet superior. Înțelegător, dar superior. Deh, eu eram reprezentantul educat al țării, mesager al culturii române și așa mai departe. Iar aici, uite, semnele unei subculturi care nu ne reprezintă, dar care are succes la public. La o anumită categorie de public, care e puțin probabil să guste delicia rafinatei culturi propagate de noi.

În linii mari, cam așa am gîndit atunci, pe moment. Iar în timp ce eu mergeam liniștit pe stradă și meditam elevat la destinul intelectualului într-o cultură stagnantă, zeci, sute de mii de imigranți români munceau pe brînci în țara aceea străină, ca să poată expedia bani în țară, să-și întrețină familia, să-și renoveze și aranjeze casele, să-și susțină copiii la liceu sau la facultate.

Au fost numiți, cu un termen generic, „căpșunari”, pentru că la

început o mulțime de români au plecat să lucreze în străinătate la cules de căpșune. Termenul a prins, iar acum, chiar dacă nu mai lucrează doar la culesul căpșunelor, ci cam peste tot unde e nevoie de forță de muncă necalificată sau semicalificată, atunci cînd spui „căpșunar”, se știe la ce categorie socială te referi. Sînt, cum ziceam, oameni care muncesc din răspuțeri, zece-douăsprezece sau chiar mai multe ore pe zi, sîmbăta, duminica și cînd o fi, și care au plecat din România pentru că la ei în țară nu aveau nici o șansă. O parte dintre ghinioniștii tranziției au rămas aici și sînt șomeri, asistați social sau pensionari de un fel sau altul. Cei mai îndrăzneți, mai puternici și mai disperăți și-au părăsit țara neospitalieră și au plecat să-și facă un trai în altă parte.

Nu e un fenomen nou. Prin anii 1960-1970 turcii și iugoslavii plecau cu sutele de mii în Germania, unde făceau același gen de munci necalificate. Est-europenii, săracii Europei. Li se spunea *Găstarbeiter*, muncitori oaspeți. Și ei munceau pe brînci, trimiteau bani acasă și, în puținele ore libere, se eliberau de presiunea trudei îndobitocitoare și a traiului într-o lume străină ascultînd muzică populară *live* cu formații aduse de la ei de-acasă. Acum a

venit rîndul nostru, al românilor – adică al lor.

„Căpșunarii”, *Găstarbeiter*-ii noștri. Un termen ușor depreciativ, care ignoră o realitate un pic diferită: cei plecați sînt azi coloana vertebrală a țării. Fără ei și fără banii trimiși de ei în țară, o copleșitoare parte din populația României ar trăi în mizerie. Zilele lor amărîte, de trudă plătită prost, plătită bine (în funcție de țara de unde judeci), asigură viața decentă a multora dintre cei rămași în România. În weekenduri, dacă nu lucrează, se adună în localuri românești și ascultă Azur, Tomis sau ce vor ei, se îmbată, dansează pe mese, cheltuie și cîntă, ca să își elibereze mintea și trupul de tensiunea acumulată în timpul săptămînii.

Nu-i idealizez. Nu sînt nici niște îngerii salahori, nici niște modele civice. Sînt oameni ca toți oamenii, cu bunele și relele lor, oameni care au plecat dintr-o țară fără orizont și își întrețin rudele rămase în balta bihilită de acasă. Trăiesc în provizorat, ca străini și – s-o recunoaștem – cetățeni de mîna a doua ai Europei. Dar tocmai curajul de a pleca și capacitatea de a se descurca într-o lume străină le dovedesc tăria. Astfel de oameni ar fi putut face treabă și aici – și atunci nu mai trebuiau să meargă nici cei de la Azur atît de departe de casă. Dar se vede că în România nu e nevoie de ei – de „căpșunari”. De Azur însă nu ne-am putea lipsi.

SUPLEMENTUL LUI JUP

Patapievici: „Nu te poți sincroniza cu trecutul, competiția e cu prezentul“

Institutul Cultural Român a predat președinția celei mai importante rețele de institute culturale din Europa, EUNIC. La finalul mandatului de un an, Horia-Roman Patapievici a prezentat un bilanț al activității sale ca lider al organizației și a trecut în revistă, în cadrul unei întâlniri organizate de Grupul pentru Dialog Social la București, și câteva dintre cele mai importante realizări din ultimii cinci ani pe care le-a obținut la conducerea ICR.

Răzvan Chiruță

Bilanțul Institutului Cultural Român (ICR) după aproape șase ani sub conducerea lui Horia-Roman Patapievici este neașteptat de pozitiv, a explicat chiar intelectualul în cadrul întâlnirii organizate la sediul GDS miercuri, 16 iunie. „În 2005, când am preluat ICR, doream să fim ca ungurii, pe care îi invidiam pentru poziția lor pe piață. Îi invidiam pe polonezi, pentru poziția lor pe piață. Nu mi-ar fi trecut prin cap că mai târziu aveam să devenim la fel de competitivi ca mari institute care de decenii se află pe piața culturală, precum Consiliul Britanic sau Institutul Goethe.“

Cel mai de succes program al ICR s-a dovedit a fi cel de traduceri, cunoscut sub denumirea generică de TPS (Translation and Publication Support Programme). „Ne-am pus la început înțelegerea ce dorim să prezentăm pe piața occidentală. Răspunsul unui patriot solid instalat în canonul de manual ar fi fost să mergem cu marile valori naționale, Eminescu, Slavici, Blaga. Punctul nostru de vedere a fost diferit. Nu te poți sincroniza cu trecutul, intri în competiție numai cu prezentul. Atunci să punem povara selecției pe piețele pe care dorim să fim prezenți. Aceste principii au stat la baza programului TPS“, a menționat Horia-Roman Patapievici.

» 259 de cărți au fost traduse în străinătate prin intermediul programului de traduceri al ICR.

O mare problemă cu care s-a confruntat acest program, a explicat președintele ICR, a fost găsirea unor traducători competenți din limba română. „În 2005 ne-am întâlnit cu mai mulți iubitori de cultură română care ne-au spus că traducerile din acel moment nu puteau să penetreze cititorul cultivat de pe piețele occidentale. Cei care citeau nu simțeau sonoritatea limbii în care sînt traduse. Deși s-ar putea ciocni de lucruri care să-l intereseze, îl lasă deoparte ca literatură, pentru că nu sună ca literatura din limba lui. Și atunci am adoptat principiul ca traducători să fie numai nativii care știu foarte bine limba română sau nativi care știu vag limba română, dar sînt buni scriitori și pot colabora cu un român. Am făcut o inspecție a persoanelor pe care le avem la dispoziție și rezultatul s-a dovedit catastrofal. Atunci am decis să dublăm TPS cu un program de formare de tineri traducători.

Și ca să nu-i pierdem pe traducătorii seniori, l-am triplat cu un program de întreținere a traducătorilor consacrați“, și-a prezentat Horia-Roman Patapievici una dintre strategiile pe care le consideră că s-au dovedit cîștigătoare.

» 103 traducători din străinătate au fost școliți de ICR, din 2006 pînă în prezent, pentru a traduce literatură română.

Pe lîngă formarea de traducători, ICR și-a propus să aducă în România, să cunoască pe viu cultura noastră, și pe așa numiții „multiplicatori“ – jurnaliști culturali străini, oameni care scriu sau vor să scrie despre țara noastră. „Am vrut ca oamenii să cunoască România din interior, nu propagandistic, am elaborat un program prin care multiplicatorii – jurnaliștii culturali, cei care scriu despre România sau care doresc să scrie – aveau posibilitatea de a petrece un timp în țară, în mediile culturale, ca să aibă o legătură cu cultura română.“

» 43 de volume au fost traduse, printre altele, în limba engleză, 39 în spaniolă, 29 în franceză, 27 în bulgară, 12 în maghiară, 5 în rusă.

Horia-Roman Patapievici consideră că succesul ICR este cu atât mai lăudabil cu cît pentru programul de traduceri bugetul nu este dintre cele mai mari. „Cînd ne-am gîndit, în 2005, cum poate ajunge o editură occidentală să cunoască un autor român și să vrea să-l traducă, nu am găsit un răspuns imediat. Ne-am agățat în mod oportun de prilejuri favorabile. Unul a fost succesul internațional al filmului românesc. Asta a creat o anumită vibrație oricui din mediile culturale, lumea vroia să afle despre noi. Și literatura a fost agățată de acest balon.“

» Un milion de euro pe an este bugetul programului TPS al ICR.

Directorul ICR este foarte mulțumit de modul cum a decurs pînă acum mandatul său. „Pe ultimele șase luni, 60% dintre evenimente s-au realizat în parteneriat

cu instituții locale. Sîntem într-o situație foarte bună, într-un mediu care anterior era nu ostil, ci mai rău, indiferent. Dar prin astfel de parteneriate, o filială bună poate să își dubleze sau chiar cvadrupleze bugetul alocat pentru programe.“

» 201 evenimente, 1.607 artiști angajați, 152.000 de persoane în public – rezultatele ICR din ianuarie pînă în iunie anul acesta.

PREȘEDINȚIA EUNIC, UN „TRIUMF“ ROMÂNESC

Preluarea pentru un an a președinției European Union National Institute for Culture (EUNIC) a însemnat legitimarea definitivă a ICR în Europa, consideră Horia-Roman Patapievici. Pe de altă parte, și această rețea a avut de cîștigat în mandatul României, pe care acesta îl consideră ca fiind unul „triumfal“. „A fost un triumf pentru conducerea românească, pentru că am reușit să structurăm această rețea colegială într-un mod care fusese dorit, dar pentru care nu se ajunsese la un consens. Este meritul nostru că am creat condițiile prin negocierii intense și printr-o foarte complexă muncă de culise pentru a realiza consensul unei profunde reforme instituționale a EUNIC-ului însuși, pe care în mod cu totul neașteptat președinția românească a făcut-o. E pentru prima oară cînd s-a votat un buget durabil“, s-a lăudat Horia-Roman Patapievici. Bugetul EUNIC este în prezent de 2,6 miliarde de euro, organizația fiind prezentă în 130 de țări.

Mircea Mihaies, Andrei Oisteanu, Tania Radu, Horia-Roman Patapievici și Radu Filipescu la sediul Grupului pentru Dialog Social

Un TIFF de nota 10

A fost a zecea ediție a Festivalului Transilvania, iar aniversarea a coincis cu 10 ani de, pardon de expresie, nou val (cineaștilor cu pricina nu le place această sintagmă). „Filmul care a deschis anul val nu a fost *Marfa și banii, ci Reconstituirea*”, a declarat ritos Cristi Puiu pe scena galei de închidere, deși cronologic, doar din 2001 încoace filmele românești realizate de tineri cineaști au căpătat o formă și un conținut anume.

Iulia Blaga

Festivalul Transilvania a avut în acest an o încărcătură specială, pentru că a reușit să-l aducă la Cluj-Napoca pe Lucian Pintilie, tatăl Noului Cinema Românesc. A proiectat cele zece filme ale acestuia, iar la câteva dintre ele cineastul a venit pentru a discuta cu publicul (cu ironia caracteristică, dar mult redusă). De obicei reticent cu aparițiile publice, Lucian Pintilie a fost o ființă socială cât pentru câțiva ani. Iar ce a spus la gala de închidere, când a primit din mâinile lui Corneliu Porumboiu Premiul de Excelență, pentru unii a sunat ca glumă sau ironie, dar mie mi s-a părut o recunoaștere generoasă și, de ce nu, o predare publică de ștafetă: „Nu știu dacă premiul acesta e pentru mine sau pentru Corneliu. Dacă e pentru mine, atunci vă mulțumesc”. În spatele lui, Corneliu Porumboiu părea stînjinit.

Marin Karmitz și Jacqueline Bisset – da, Michael York – nu

La TIFF a venit pentru prima oară și prietenul lui Lucian Pintilie, Marin Karmitz. Emigrat din România la vârsta de 9 ani, în 1947, acesta a acceptat invitația Festivalului Transilvania probabil și pentru că Lucian Pintilie urma să vină. Nu are o relație strînsă cu România, unde a mai fost de două ori în anii '90, când l-a coprodus pe cineast. Masterclassul pe care l-a ținut a fost foarte interesant. Să afli de la unul dintre cei mai respectați producători de film europeni și de la unul dintre cei mai mari distribuitori de filme și exploatare de săli din Franța că „trebuie să fii mereu împotriva a ceva” și că trebuie să îndrăznești să faci lucrurile pe care ceilalți nu vor să le facă e util în orice domeniu ai activa. „Trebuie

să fii în principal împotriva academismului, să provoci formele dominante. Oamenii nu recunosc noul imediat și îl resping. Așa fac festivalurile, corporațiile, criticii sau televiziunile.” Cu voce domoală (nu mai vorbește românește), dar fermă, Marin Karmitz dă verdictele cu luciditate. El spune că „de la căderea Zidului Berlinului nu s-au găsit noi moduri de exprimare a libertății” și că, deși nu vrea să le spună cineaștilor români ce să facă, știe că „o școală trebuie să evolueze. Se vede și în pictură. După un artist puternic trece prin faze vulgare și de imitație pînă cînd alt artist puternic apare”. Datoria producătorului e, prin urmare, aceea „de a veghea ca moda și dorința de a plăcea și de a fi recunoscut a regizorului să nu îi înăbușe talentul”. După 80 de filme produse – printre care filme realizate de Claude Chabrol, Alain Resnais, Abbas Kiarostami,

Krzysztof Kieslowski, Gus Van Sant sau Lucian Pintilie, Marin Karmitz a avut timp să dezvolte și o teorie (deși e de părere că nu știe ce calități trebuie să aibă un bun cineast). El spune că, dacă producătorul e moașa, distribuitorul de filme e pediatru. Dar e imposibil să fii și mama, și moașa, și pediatru în același timp. De aceea, trecînd prin toate compartimentele cinema-ului (de la cel care cumpără sandvișurile pînă la regizor), și-a dat seama pînă la urmă care îi e locul. În 1967 a fondat mk2, propria casă de producție, iar în 1974 a deschis prima sală, la Paris. A venit la Cluj-Napoca însoțit de cei doi fii ai săi, Nathanael (care a preluat mk2 de câțiva ani) și Elisha.

Alt invitat de marcă al TIFF-ului a fost actrița britanică Jacqueline Bisset, care a fost radioasă și plăcută cu toate ocaziile în care a apărut în public. A participat la proiecția cu *Balanța* lui

Lucian Pintilie – despre care avea să mărturisească pe urmă cu sinceritate că a fost primul film românesc văzut vreodată. A mers apoi să vadă și *Loveboy*, motiv să se întrețină cu Ada Condeescu la petrecerea de după gala de închidere. Jacqueline Bisset a povestit la întîlnirea cu presa despre orice a fost rugată, cu o disponibilitate curajoasă. A spus că pentru ea ultimii trei ani au fost grei pentru că s-a despărțit de o mare iubire și a povestit despre relația cu mama ei, de care a trebuit să aibă grijă de la vârsta de 15 ani pentru că s-a îmbolnăvit de scleroză multiplă și de demență. (Totul pornind de la replica „Am avut o viață destul de agitată. Nu cred că vreți să aflați amănunte...”). Și Michael York trebuia să vină împreună cu soția sa, Pat York (o expoziție de fotografie a acesteia a fost vernisată în lipsă la Cluj), dar o problemă de sănătate i-a reținut la Los Angeles.

Mister Clough și mister Praf

„Discuțăm problema vreo douăzeci de minute, iar la final hotărîm că eu am avut dreptate.” Nu, citatul nu reprezintă confesiunea unui român ajuns șef peste noapte, așa cum lesne ați fi tentați să credeți. Fraza de mai sus nu este „românească”, drept urmare nu are nici un pic de seriozitate scremută în ea, ci este răspunsul plin de umor al unui manager britanic de fotbal, întrebând despre felul în care rezolvă neînțelegerile cu fotbaliștii și cu patronii săi. Managerul

respectiv s-a numit Brian Clough, un nume faimos în Insulă: o apariție acidă, exotică, un individ ale cărui vorbe de duh au „acoperit”, deopotrivă, vreo treizeci de ani de carieră și câteva performanțe profesionale uluitoare. Omul a promovat două echipe din liga secundă, Derby County și Nottingham Forrest, cu care a cîștigat apoi titluri de campion și Cupe ale Campionilor Europeni.

Nu trebuie să fiți pasionați de fotbal ca să vă uitați la filmul biografic dedicat lui

Brian Clough. *Numele jocului: fotbal* (titlul original este *The Damned United*) poate fi vizionat, zilele astea, pe HBO. Poate nu sînteți microbiști, dar cu siguranță știți cite ceva despre „fotbalul” românesc jucat pe micile ecrane. Știți, cu certitudine, că în România se vorbește mereu despre „proiecte pe termen mediu”, despre „viitor”, „viziune” și „investiții”. O să găsiți toate sintagmele de mai sus, fără peiorativele ghilimele, în biografia agitată a acestui

domn Clough, care a ridicat din nimic proiecte falimentare și le-a făcut cît se poate de profitabile.

Da, domnul Clough a fost un om controversat. Presa britanică l-a iubit, pentru că nu a scăpat nici un prilej pentru a da declarații din cauza cărora mulți luau Dicarbocalm. Nu faceți însă eroarea de a crede că fostul manager de fotbal era la fel de „simpatic” precum Dragomir, Borcea, Becali sau Mititelu. Una e să ai umor, alta, să fii campion la hăhăit.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Mister Clough nu a antrenat niciodată naționala Angliei, însă ar fi fost, poate, bun astăzi pentru reprezentativa lipsită de reprezentativitate a României. Este sigur că managerul englez nu ar fi acceptat zece ani de așa-zisă reconstrucție, pentru a face performanță. El a fost un englez care a tratat cinstit prezentul, asigurîndu-și, astfel, și viitorul. Este aproape la fel ce cert că i-ar fi stat în gît

nemuritorului Mircea Sandu, la fel cum i-ar fi dat insomniei lui Gigi Becali. Lui și celorlalți „misteri” din fotbalul românesc, care cred că un costum de mii de euro te face lord cît ai zice „Bănel”. Sau că e suficient să ridici o Catedrală a Mîntuirii Fotbalului, să joci un meci cu Argentina și să crezi că astfel ai rezolvat deja trei sferturi dintre problemele soccer-ului românesc.

Junele Porumboiu – un fel de mascotă a festivalului

Dacă ironia lui Lucian Pintilie de pe scenă era veritabilă, ea se referea la faptul că Junele Porumboiu a fost în acest an un fel de mascotă a festivalului. Deși a venit la Cluj doar pentru gala de închidere, el a apărut pe afișul ediției, îmbrăcat într-un tricou de națională de fotbal și cu numărul 10 pe piept. Iar spotul festivalului (regizat nu de Radu Muntean, cum se întîmplă de regulă, ci de Marian Crișan) îi surprindea pe cei trei actori din *A fost sau n-a fost?* – Teo Corban, Ion Sapdaru și Mircea Andreescu – dezbătînd în studioul TV pe tema „A fost sau n-a fost fault în careu?”, cu Corneliu Porumboiu intervenind în direct și re-vestind faza (pe care Mircea Andreescu a schițat-o, ca în *Politist, adjectiv*, pe tablă). Motivul prezenței lui Corneliu Porumboiu e faptul că este singurul regizor român care a luat de două ori Trofeul Transilvania (competiția e destinată debutului și celui de-al doilea film).

Judecînd după lungmetrajele noi prezentate în secțiunea Zilele Filmului Românesc e vizibilă o detașare binevenită de curentul neorealism. Excepție face *Principii de viață*, de Constantin Popescu, prezentat și în competiție și distins ex-aequo pentru regie. Chiar și el trebuia să fie inițial regizat de Radu Jude și, după doi ani de stat pe tușă, a fost reluat de autorii săi, Răzvan Rădulescu și Alexandru Baciu. Filmul începe neconvingător, dar urcă, pentru a recădea la final. În general lipsește ceva. Vlad Ivanov, în primul rol principal în cinema, e foarte bun (mai puțin în scena finală). Prezentat în avanpremieră mondială, *Visul lui Adalbert*, debutul în lungmetraj al lui Gabriel Achim, aduce o

privire proaspătă și un gen de comedie neagră nepracticat la noi pînă acum. El își plasează acțiunea în 1986, a doua zi după ce Steaua a cîștigat Cupa Campionilor Europeni și are ca personaj principal un subinginer (Gabriel Spahiu – foarte bun în primul său rol principal) care e un maestru al compromisurilor. Filmul a fost o mare surpriză a festivalului, dar probabil faptul că a fost prezentat cu puțin timp înaintea galei de închidere l-a îndepărtat de palmares. Gabriel Achim a gândit și o modalitate inedită de a pregăti lansarea filmului (la toamnă). Intrați pe www.noapteamagica.ro și veți vedea.

Alt debut – *Tatăl fantomă* de Lucian Georgescu (avîndu-l coscenarist pe Barry Gifford, fost colaborator al lui David Lynch) e o încercare nereușită de a îmbina lovestory-ul cu biografia (Gifford are o biografie asemănătoare celei a eroului interpretat de Marcel Iureș) cu o sub-intrigă de thriller cu mafioți ruși și cu tentative de comentarii vagi pe marginea istoriei și a cinematografului. De fapt, e atît de stîngaci încît e greu și să intuiești care i-a fost scopul, motivul pentru care a fost făcut. Marcel Iureș joacă în engleză pentru că interpretează rolul unui profesor american ce vine în nordul Moldovei pentru a-și căuta rădăcinile evreiești și care se îndrăgostește de șefa Arhivelor Statului din Suceava. Problema nu sînt actorii (Mihaela Sîrbu, care are ceva din Juliette Binoche, e o surpriză foarte plăcută), ci povestea, lipsa ei de sens. Tot în premieră mondială a fost prezentat filmul conceptual al lui George Dorobanțu, *Bucharestless*, pe care nu l-am văzut, deci nu mă pot pronunța. Pot numai să spun că Jay Weissberg, de la „Variety”, care a mai scris cînd și cînd în cotidianul festivalului, „AperiTIFF”, a spus că e o surpriză

plăcută, dar nu pînă la capăt. În total, la Zilele Filmului Românesc au fost arătate 12 lungmetraje și 15 scurtmetraje. Nu știi dacă cine le-a văzut pe toate a putut trasa cu linie punctată direcția spre care se îndreaptă cinematografia română. Printre lungmetraje tributare neorealismului, unele curajoase sau altele eșuate, spectatorii au putut vedea și un snop de scurtmetraje semnate de nume noi. Dacă acestea vor deveni noile mari nume ale *Generației Următoare*,

rămîne de văzut. O să mai spun numai în încheiere că munca Asociației pentru Promovarea Filmului Românesc a fost răsplătită și că în acest an festivalul a fost acreditat de FIAPF (International Federation of Film Producers' Associations). Și că între 15 și 19 iunie TIFF-ul se mută la Sibiu unde Tudor Giurgiu plănuieste de la anul un festival de film de sine stătător. Poate această inițiativă se va solda și cu mai multe săli de cinema...

Lucian Pintilie primind din miinile lui Corneliu Porumboiu Premiul de Excelență

PALMARES TIFF 10

- » Trofeul Transilvania – *Sin retorno/Fără cale de întors* de Miguel Cohan (Argentina-Spania)
- » Premiul Special al Juriului – *O viață însemnată/La vida util de Federico Veiroj* (Uruguay-Spania)
- » Premiul pentru regie ex-aequo – Runar Runarsson pentru *Vulcanul* (Islanda) și Constantin Popescu pentru *Principii de viață* (România)
- » Premiul pentru scenariu – Ana Cohan și Miguel Cohan pentru *Sin retorno/Fără cale de întors*
- » Premiul pentru interpretare (feminină sau masculină) – Elodie Bouchez pentru *The Imperialists Are Still Alive!/Imperialiștii nu au murit!* de Zeina Durra (SUA)
- » Premiul pentru imagine – Linda Wassberg pentru *Apflickorna/Mai-muțe* de Lisa Aschan (Suedia)
- » Premiul Zilele Filmului Românesc pentru lungmetraj – *Morgen* de Marian Crișan
- » Premiul Zilele Filmului Românesc pentru scurtmetraj – *Bora Bora* de Bogdan Mirică
- » Premiul Zilele Filmului Românesc pentru debut – *Periferic* de Bogdan George Apetri
- » Premiul Publicului (pentru un film din competiție) – *Oxygen* de Hans Van Nuffel
- » Premiul de Excelență – Lucian Pintilie
- » Premiul pentru Contribuția Adusă la Cinematografia Mondială – Jacqueline Bisset
- » Premiul pentru întreaga activitate – Michael York
- » Premiul pentru Contribuția Adusă la Cinematografia Europeană – Michele Placido
- » Premiul pentru întreaga carieră – George Motoi
- » Premiul ediției a X-a a TIFF-ului – Marin Karmitz
- » Premiul ediției a X-a a TIFF-ului – Oleg Mutu
- » Premii speciale pentru prietenii festivalului – Lucian Georgescu (GAV) și Marius Iurașcu (director RADEF RomâniaFilm)
- » Premiile Concursului Național de Scenarii organizat de HBO România în parteneriat cu TIFF: Matei-Alexandru Mocanu pentru scenariul *O crimă banană* (documentar), Marian Enache pentru *Burnt Out* (scurtmetraj) și Paul Cioran pentru *De aici vă descurcați singuri* (lungmetraj).
- » Premiul competiției locale: *Jucăria* de Laura Punkosti și *Casa Blanca 1 pm* de Octavian Fedorovici.

Doina Uricariu – Scara leilor

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din volumul *Scara leilor* de Doina Uricariu, care va apărea în curînd în colecția „Ego-grafii” a Editurii Polirom.

– Fragment –

**Scara care urcă la cer.
Scara care coboară în iad**

Cînd arhitectura comunistă a luat mare avînt, arhitecții s-au trezit că trebuie să renunțe la concepția asta burgheză cu scara principală și scara de serviciu, „o gravă formă de discriminare”, moștenirea unei lumi împărțite în domni și slugile lor.

Cum Bucureștii erau plini de asemenea construcții, ocuparea lor, după naționalizare, de către mai multe familii, a dat aplomb noilor administratori de spațiu locativ care au împărțit locatarii numeroși tăindu-le, prin repartiții, accesul la o scară sau alta. Atunci s-a descoperit că unii locatari nu mai aveau acces la pod sau la pivniță, la centrale de încălzire și acoperișuri unde să se curețe coșurile, zăpada sau acumularea de frunze în jgheaburi, la canalizare și pompe de evacuat apa în caz de inundații ori țevi sparte, la deratizare sau incendii. Am auzit, cu prilejul unei inundații care a distrus demisolul și pivnițele unei clădiri și la care s-a intervenit extrem de greu din pricina

Regele Mihai împreună cu regina-mama Elena

accesului redus la o singură scară, povestea aruncată la nervi și cu înțelepciune de o doamnă în vîrstă: „Dumnezeu și Dracul nu folosesc aceeași scară”.

Abdicarea forțată a Regelui Mihai a fost ca o dramă ce devine, jucîndu-se, tragedie, în trei acte, cei trei ani cuprinși între 23 august 1944 și 30 decembrie 1947. Piesa s-a jucat într-un context mult mai larg, greu de înțeles dacă te bazezi pe ceea ce ai învățat la orele de istorie în anii comunismului. Abdicarea forțată a fost punctul culminant. A fost înlăturat în 30 decembrie ultimul simbol al democrației și al orînduirii bazate pe Constituția din 1923. Nu mi-a fost greu să pricep ce haos era în mințile noastre, odată ajunsă în Elveția cu acea delegație condusă

de Cazimir Ionescu. Mulți dintre membrii acelei echipe formate din primele răsaduri de democrație incipientă în România au fost șocate de discursul meu prin care refuzam politicos ideea de a mai rămîne o lună și jumătate ca invitați ai Confederației pentru a lucra la un proiect de Constituție a României după modelul celui elvețian. Am amintit, firește, Constituția din 1923 și am explicat de ce este exclus să folosim modelul unei constituții federative. Mulți nici nu șiau că am avut o Constituție democratică. Am înțeles și am prețuit cu atît mai mult darul pe care mi l-au făcut Majestatea Lor: la despărțirea noastră din luna mai a anului 1990, am primit o copie a Constituției din 1923.

În interviul acordat postului Europa Liberă în anul 2009, M.S. Regele Mihai și-a amintit de întîlnirea de la Londra, după abdicarea forțată, cînd a remarcat că „Churchill a fost foarte politicos, ca de obicei, dar impresia mea a fost că nu știa în realitate prea multe despre România. La un moment dat, discutam despre o problemă oarecare, iar el a întrebant brusc ceva de genul «Nu știi, România are Constituție?»». Churchill era un om atît de inteligent și făcuse atît de mult pentru Marea Britanie în timpul războiului, dar despre restul Europei nu cred că într-adevăr nu știa mai mult, tot nu pot înțelege cum a putut spune așa ceva”.

Din documentele pe care le-am inclus în acest volum, rezultă că România nu putea cîștiga lupta împotriva imixtiunii Moscovei și a comuniștilor sau cozilor de topor care-o susțineau, deși comunismul nu a avut în anii aceia nici o susținere a poporului român. Democrația nu a fost slabă, ci era deja condamnată. Nu doar în România, ci într-o jumătate a Europei. Rezistența anticomunistă a fost refuzul atîtor martiri români de a se împăca vreodată

CARTEA

Cele două volume intitulate *Scara leilor* continuă periplul memoriei început în *Maxilarul inferior* cu povestea tatălui autoarei, ofițerul mare invalid de război Gheorghe Uricariu și reconstrucția Europei, asemenea unei reconstrucții a unei părți anatomice distruse de un glonte exploziv. Așa cum fața desfigurată a unui tînăr ofițer, în timpul bătăliei de la Oarba de Mureș, are nevoie de peste 39 de intervenții chirurgicale, tot așa istoria României, a Europei, a lumii are nevoie de o complexă reconstrucție a memoriei și istoriei, distruse în deceniile comunismului, instalat împotriva voinței popoarelor, după împărțirea Europei și a zonelor de influență ce a urmat Conferinței din Crimeea, de la Ialta, care s-a desfășurat în Palatul Livadia.

cu un destin ce ne-a fost impus peste capetele noastre. A existat un plan urmărit pas cu pas și care a fost cunoscut sub numele de Comunizarea României, fiind prezentat a doua zi după instaurarea guvernului Groza. Majoritatea istoricilor s-au referit la el. Ioan Chiper, Florin Constantiniu și Adrian Pop au publicat în 1993 o carte intitulată chiar *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane (1944-1947)*, care se referă și la o parte dintre documentele și întrebările ce m-au însoțit în timpul șederii mele la Versoix. Cei ce consideră că Regele Mihai a greșit prin actul de la 23 august sînt, de regulă, adepții extremismului de dreapta și ai dictaturii antonesciene, refuzînd să vadă consecințele alianței Mareșalului cu Hitler. Argumentele lor se regăsesc în retorica și dialectica discursului nostalgicilor ceaușști, ale naționaliștilor extremiști care spală mîna dreaptă cu mîna stîngă și invers, preluînd propaganda sovietică pentru a-i susține pe naziști și propaganda naziștilor pentru o recrudescență a colosului de la Răsărit. Întrebarea la care ar trebui să ne răspundă toți acești denigratori ai regelui și susținători ai „democrației originale” și ai pseudoliderilor tranziției postcomuniste ar fi una simplă: cum pot explica marea manifestare populară de Sfinții Mihail și Gavriil din 8 noiembrie

1944, de ziua regelui, care a fost o demonstrație de popularitate a instituției monarhiei și persoanei suveranului?

Cum pot explica acordul generalilor și al întregii armate române care nu au avut nici o reacție împotriva arestării lui Antonescu și nici o acțiune de revoltă față de întoarcerea armelor? Actul în sine a fost urmat de sacrificarea atîtor militari luați prizonieri pe front în U.R.S.S. și, apoi, în mari bătălii împotriva nemților, în care armata română a fost măcelărită în mod deliberat. Au urmat procesele tentate unor mari ofițeri de carieră. N-am nici un motiv să nu văd în aceste reacții de totală încredere și prețuire manifestate față de tînărul rege ceea ce tatăl meu mi-a repetat de multe ori: anume că armata română a fost trup și suflet alături de rege. Acest atașament față de Regele Mihai și Coroana României avea rădăcini adînci care reuneau și meritele Regilor Carol I, Ferdinand, Carol al II-lea (în anume întreprinderi ale sale) și meritele Reginelor Elisabeta, Maria, Reginei-mame Elena în a aduce țării independența, unitatea, demnitatea, prosperitatea și instituțiile europene. Mulți militari, ofițeri și subofițeri, au abandonat cariera militară după abdicarea forțată a Regelui Mihai și au socotit o dezonoare să-și continue cariera într-o armată politizată și modelată de sovietici.

Lucrețiu Pătrășcanu

În noiembrie 1946 au fost falsificate alegerile în mod grosolan. Comisia aliată de Control nu prea a funcționat, după cum indică toate documentele din acest volum. După Tratatul de pace de la Paris, din februarie 1947, ea a fost desființată. Vlad Georgescu, în succintul lui op *Istoria românilor de la origini pînă în zilele noastre*, socoate aceste evenimente drept o recunoaștere internațională a rezultatului alegerilor din România și a situației de fapt și de drept. Indiferent de adevăratele rezultate. Vine la rînd arestarea liderilor partidelor istorice în perioada iulie-noiembrie, un val de arestări puse sub semnul minciunii al cărei pretext era eradicarea nazismului. Comunitatea internațională nu are nici o reacție, iar guvernul supralicitează. Prin abdicarea forțată, România va fi pusă în fața unui fapt împlinit. Actul abdicării e formulat în termenii unei perspective marxist-leniniste, staliniste, comuniste, de import sovietic. Nu există nici un segment de populație care să-l fi formulat în vreun procent sau sub vreo formă mai înainte de ziua de 30 decembrie, cînd regele este obligat să semneze un act scris dinainte: „În viața statului român s-au produs în ultimii ani adînci prefaceri politice, economice și sociale care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de stat. Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiilor stabilite de pactul fundamental „Constituția țării, ele cerînd o grabnică și fundamentală schimbare...“. Nu e vorba de schimbarea unei ordini politice dorită sau impusă de poporul român, de partide, de

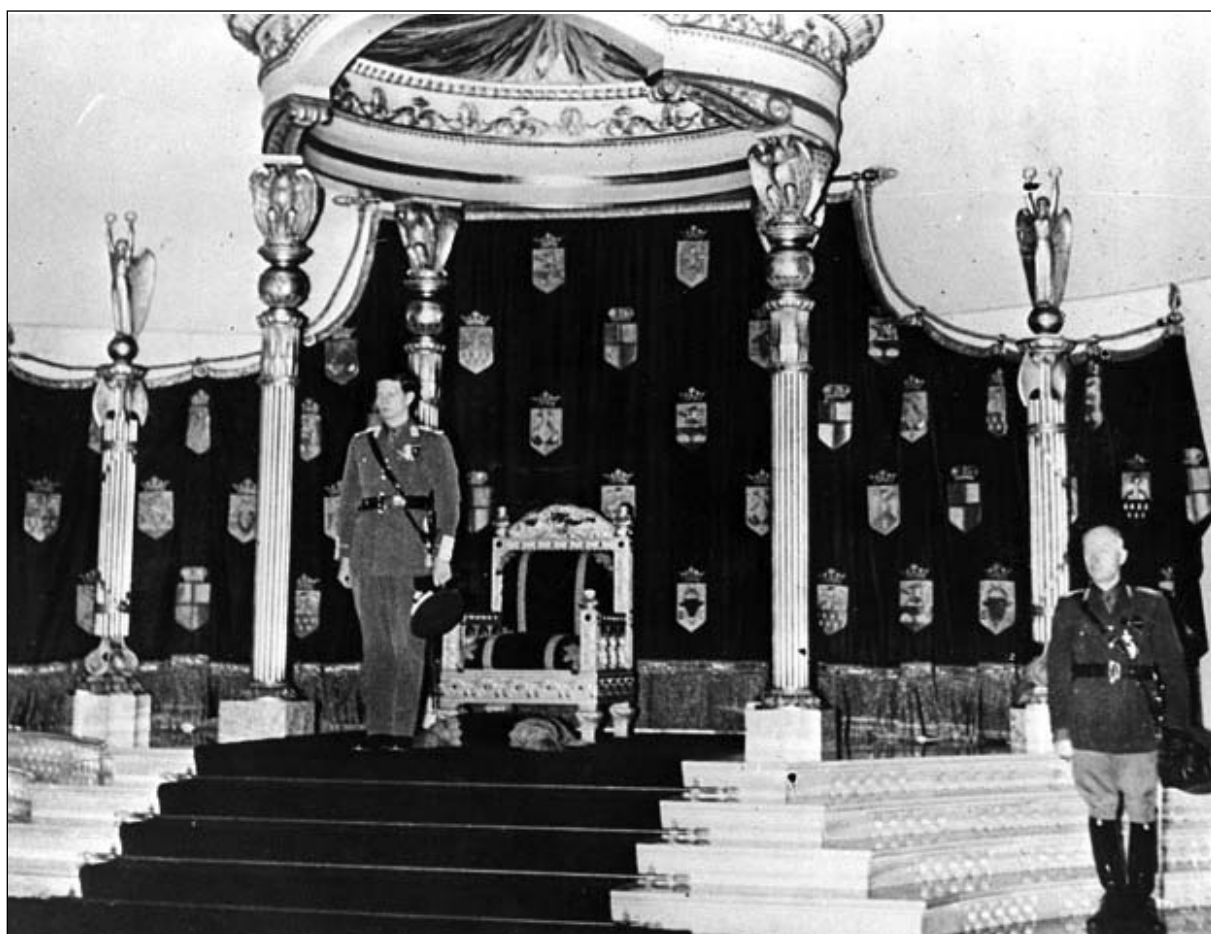
vreun tratat. Regele realizase cea mai evidentă lovitură dată nazismului și scurtase cu jumătate de an durata războiului, fusese decorat cu Ordinul „Victoria“. Îndepărtarea sa nu avea de-a face cu eradicarea nazismului, ci cu eradicarea democrației din România. Cu exilarea ei. Abia în 1997 regele a primit pașaport românesc, cînd președintele al României a fost Emil Constantinescu. Actul abdicării premeditat și intempestiv nu a fost revocat pînă astăzi. L-au parafat imediat comuniștii împinși și susținuți de Moscova și de armata sovietică aflată în țară, plus dezimplicarea Americii și Marii Britanii și a restului lumii care-și retrăsese sprijinul și gîndul de la România. Dar cine, dacă tot ne-am întors la democrație, a parafat din nou, după 1990, abdicarea și nu a reconsiderat-o?

Rămîne peste toate aceste întrebări și întrebarea ce le cuprinde pe toate, într-o acoladă a bunului-simț: „De ce nu a fost readus în țară Regele Mihai de către români, el fiind simbolul democrației reale, iar nu originale?“.

Era istoria scrisă și după 1990? În ce măsură rezistența anticomunistă a făcut guvernele comuniste neguvernabile? De ce au fost mai „recalcitranți“ polonezii, ungurii decît românii? A fost doar o aparență?

[...]

Am văzut cît de abil era întreținută și manipulată, după război, confuzia între nazism și democrație, felul în care au fost decretați naziști și pronaziști

Regele Mihai împreună cu Maresalul Antonescu in Sala Tronului

toți liderii și membrii partidelor din România care nu erau procomuniste. Din clipa în care comunismul s-a autoproclamat, în Europa de Est și nu numai, ca soluție împotriva fascismului și nazismului, tot ce însemna pluripartidism, democrație, alegeri libere și instituții democratice a fost condamnat. Armata Roșie care ocupase țările Europei căzute sub incidența Moscovei, era garantul autoproclamat al eradicării fascismului. Să nu ne mirăm văzînd valul de arestări și demolări ale democrației românești. Să nu dăm vina pe Regele Mihai, pe fragilitatea democrației noastre și pe lipsa demnității și sacrificiului național. Să citim și să recitim toate aceste documente. A existat acordul Ribbentrop-Molotov între Hitler și Stalin, între naziști și comuniști, folosit din clipa semnării sale ca matrice a dictaturilor de dreapta și de stînga și, firește, ca o ghilotină în regim de lucru continuu pentru decapitarea democrațiilor și democrațiilor. România nu a primit statut de cobeligerant. Datoriile noastre de război cerute de sovietici vor face obiectul multor plîngeri și sesizări, fără să fie rezolvate printr-o implicare reală a aliaților Moscovei, fapt pe care îl demonstrează toate documentele pe care le reproducem *in extenso* și cu care am mers la Versoix. Am visat să existe o carte sau mai multe care să privească toate treptele coborîrii României în infernul comunist, avîndu-l drept martor și personaj principal creditabil pe regele României care a rezistat cel mai mult în bătălia aceasta cu un destin ce ne-a fost impus, predarea noastră fiind girată, din păcate, de către marile puteri. Ele au decis strîngerea lațului, ele au decis și desfacerea lui sau ieșirea din strînsoare,

AUTOAREA

Doina Uricariu (n. 1950, București), cunoscută poetă și eseistă, membră a Uniunii Scriitorilor din România, a Societății Culturale Europene și a P.E.N. Club. Membră fondatoare a Academiei Civice. A publicat nouă volume de versuri distinse cu premiile Uniunii Scriitorilor din România, Republica Moldova, Israel și America Latină; volume de eseuri și studii de literatură, filosofie și istoria artei despre Emil Botta, Kierkegaard, Cioran, Jeni Acterian, Dominic Stanca, Maria Pillat-Brateș, Antonovici; studii despre literatură, filosofia și arta românească, europeană și americană, de avangardă și interbelică. Doctor în poetică și stilistică cu teza *Nichita Stănescu. Lirismul paradoxal*, publicată la Editura Du Style, în 1998. A îngrijit ediții fundamentale: *Filocalia de la Prodromul, Transnistria, Enciclopedia lăcașurilor de cult din București, Cotroceni Palace*. Din 1999, trăiește la New York. Cavaler al Ordinului Serviciul Credincios pentru creație și activitatea în domeniul culturii. De același autor, la Editura Polirom a mai apărut *Maxilarul inferior* (care a obținut Premiul Cititorilor oferit de „Observator Cultural“).

cu pași vizibili, abia la sfîrșitul anilor '80, cînd își cheamă reprezentanții diplomați pentru consultări... Timp de doar zece luni S.U.A. și Marea Britanie au ținut piept Uniunii Sovietice nerecunoscînd cabinetul lui Petru Groza. După aceste zece luni, Conferința de la Moscova din ianuarie 1946 se soldează cu acceptarea guvernului Groza, avînd doar condiția ridicolă a includerii, în guvernul-marionetă, a doi reprezentanți ai democrației, unul de la P.N.L. și altul de la P.N.T., fără portofoliu. Regele și partidele politice istorice au negociat mult mai

decis și neconcesiv păstrarea unor instituții democratice în România.

Toate acestea s-au petrecut de parcă Occidentul uitase de cînd avea România democrație, partide, lideri liberali, țărăniști, social-democrați și cu cine traseră reprezentanții lor la conferințele internaționale. De parcă n-ar fi primit S.O.S.-ul continuu al acestor lideri, al Regelui Mihai și Reginei Elena, cu privire la decizia fermă de abandonare a lui Hitler, căreia Ion Antonescu a refuzat să-i dea curs. Dar trebuia să fim susținuți pentru semnarea unui armistițiu garantat.

„Căminul cultural” nu e acasă. E „subversivitate relaxată”

Manuel Pelmuș, Farid Fairuz și Brynjar Bandlien relansează un concept instituțional, *Căminul Cultural*, într-o perioadă în care, spun coordonatorii proiectului, spațiile culturale au aceeași soartă pe care au avut-o odinioară căminele culturale: au devenit cu totul altceva, lăsînd cultura la ușă.

Elena Vlădăreanu

Știm cu toții ce-i acela un cămin cultural. Generația noastră, a celor care au acum în jur de 30 de ani, îl știe din sintagme și situații precum: „Păi unde să aibă loc nunta/botezul? La căminul cultural”. Generația părinților noștri e posibil să fi prins și ceva din destinația inițială a căminului cultural, aceea de spațiu de propagandă prin cultură. Oricum ar fi, reputația căminului cultural nu este dintre cele

mai bune. O parte din căminele culturale au fost renovate în ultimii ani pentru că au existat fonduri pentru așa ceva, dar au rămas tot la specializările preferate de weekend, cu baloane, funde de tafta și manele. În urmă cu vreo doi ani, Ofensiva Generozității, mai exact o echipă coordonată de Bogdan Georgescu, a inițiat „Turneu la țară” prin care urmărea chiar revalorizarea acestor spații culturale moarte. *Căminul Cultural* despre care este vorba mai jos nu este o instituție, ci un concept, al căror „părinți” sînt coregrafii Manuel Pelmuș, Brynjar Bandlien și Farid Fairuz, finanțat de Fundația ERSTE.

„Este ideea unui spațiu în care să fie împărtășite practici artistice”, rezumă Brynjar Bandlien. Din profilul clasicului „cămin cultural” au păstrat, spune tot Brynjar, doar părțile funcționale, mai puțin pe cele simbolice. „Oricum, pentru generația celor născuți după revoluție, căminul cultural nu are neapărat o reputație proastă.” Evitînd să se transforme într-o altă instituție sau într-un alt festival, *Căminul Cultural*, lansat săptămîna trecută în București, este, potrivit inițiatorilor săi, un fel de

proiect cultural parazită, care nu va putea fi legat de un anumit spațiu sau de un anumit eveniment. Sub umbrela sa însă vor avea loc, cel mai probabil în toamnă, evenimente precum *Zilele Strîmbe*, *Little Paris is burning* sau *Istoria Dansului Românesc*.

SubRahova, primul spațiu „parazită”

Manuel Pelmuș vorbește despre un fel de „subversivitate relaxată” ca scop pentru *Căminul Cultural*. Neurmărindu-se hipnotizarea publicului „cu promisiuni de *life style* și veselie continuă”, pentru că „tipul acesta de trezire a publicului nu a produs, cu siguranță, nimic interesant pînă acum”, inițiatorii își propun să pună în discuție, cu onestitate, lucruri mai puțin confortabile. „Vom invita spectatorii la o serie de evenimente, care abordează probleme și forme artistice mai puțin prezente pe scenele de la noi. Cred că asta va interesa”, este de părere Manuel Pelmuș. „Unele teme vor fi poate ceva mai *sensibile* pentru societatea în care trăim și pentru contextul local, dar vor fi tratate cu luciditate, inventiv și cu o doză de

subversivitate relaxată. Cred că este un tip de demers necesar în momentul actual”, încheie Manuel Pelmuș.

Primul spațiu „parazită” în acest mod a fost subRahova, un spațiu și un proiect coordonate de Farid Fairuz, administrate de Asociația culturală Solitude Project, artist asociat fiind coregraful Eduard Gabia. Așa cum îi spune și numele, subRahova este situat în Rahova, un cartier nu printre cele mai „vîinate” (imobiliar sau pentru petrecerea timpului liber) din București, dar devenit în ultimii ani o țintă pentru tinerii urbani, mai ales de cînd cu proiectele derulate aici de tangaProject, de cînd cu renovarea fostei Burse de Mărfuri. SubRahova însă, spune Farid Fairuz, nu are nici o legătură cu „zona șarmantă a Pieței de Flori. Este situat în zona de blocuri de pe Strada Mihail Sebastian. În nici un caz nu privesc această zonă ca pe una exotică și nu consider că mă cobor social în vreun fel. M-am născut și am locuit pe Giurgiului, la cîțiva kilometri distanță... Sub a apărut într-o discuție cu Dan Perjovschi doar pentru că, punîndu-ne problema localizării, ne-am dat seama că spațiul e situat chiar pe granița dintre Rahova și Drumul Taberei, la marginea Rahovei și, în plus, într-un demisol. Nu trebuie căutate cine știe ce argumente sofisticate de natură sociologică sau antropologică în alegerea acestui spațiu. Deși, cînd am început să citesc despre zonă, m-a atras foarte tare că zona Rahova-Ferentari-Giurgiului se numea pe vremuri, printre cunoscători, RFG...”. Farid Fairuz nu neagă contribuția unor proiecte precum tangaProject la injectarea artistică a acestei zone. „Desigur că experiența celorlalți ne va ajuta să înțelegem mai bine contextul în care ne aflăm și că anumite practici pot fi continuate, dar intenționăm să ne adresăm locuitorilor în felul nostru. Edi Gabia se află alături de mine în acest proiect și deja imaginăm anumite acțiuni în zonă”, precizează Farid Fairuz.

OCTAVIAN SAIU, MODER

„Pub form

Octavian Saiu este profesor, cercetător și critic de teatru. Are un doctorat în studii teatrale și unul în literatură comparată, a predat la universități din România și Noua Zeelandă, și a fost Visiting Fellow la University of London. A participat la conferințe academice și festivaluri de teatru în Europa, Asia, America, Australia și Noua Zeelandă. A prezentat emisiuni culturale de televiziune, a publicat în reviste naționale și internaționale, a colaborat la primul ghid al receptării lui Samuel Beckett, tipărit la Londra. Este vicepreședinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru (AICT) – Secția Română. Autor al volumelor de critică și istorie literară și de artă: *În căutarea spațiului pierdut, Beckett. Pur și simplu și Fedra, de la Euripide la Racine, de la Seneca la Sarah Kane*.

Interviu realizat de Veronica D. Niculescu

La finalul Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, te invit să ne vorbești despre festival, așa cum s-a văzut el și de la masa de unde ai dirijat cu atîta migală și pricepere toate conferințele cu artiștii și majoritatea lansărilor de carte, dar și din sălile de teatru, din perspectiva criticului și a spectatorului. Cum a fost FITS 2011? Cum ți s-a părut selecția?

A fost o ediție împlinită. Bogată. A fost o sârbătoare a diversității – de la teatru de stradă la carte, de la concerte rock la conferințe cu ținută academică. Cred că ediția aceasta încununează un demers început de Constantin Chiriac acum 18 ani și certifică un fel de „majorat” cultural, care îi face pe cei sceptici să admită că FITS este un eveniment de uriașă însemnătate, iar pe cei ce au crezut în el de la început să se bucure de confirmarea alegerii lor. A existat în această ediție un soi de siguranță de sine a festivalului,

ATORUL ÎNTÎLNIRILOR DIN CADRUL FESTIVALULUI INTERNAȚIONAL DE TEATRU DE LA SIBIU:

licul de la Sibiu e unul at de și prin festival“

dacă se poate spune așa, care nu-și propune să demonstreze nici diversitatea pe care o acoperă, nici amploarea lui, nici nivelul selecției, ci și le asumă ca valori ce îl definesc, în regimul firescului. Așadar, cred că rămîne o ediție de maturitate, care celebrează încrederea în vocația unui oraș de a deveni, preț de câteva zile, centrul simbolic al lumii teatrului.

Aproape că faci ocolul pămîntului, ca să vii la festivalul de la Sibiu, de cîtiva ani buni, pentru a fi moderatorul întîlnirilor cu artiștii. Practic, prezența ta aici a schimbat felul în care decurg dialogurile, a schimbat dimensiunile festivalului. Ce înseamnă să fii moderator la FITS?

Mulțumesc pentru aceste gînduri, care mă fletează. Înseamnă să creezi, cu măsură și curiozitate, un dialog viu. Un fel de întîlnire între două lumi – cea a spectacolului și cea a publicurilor, cea a artiștilor și cea a spectatorilor. E o bucurie să poți pune întrebări, după cum e o satisfacție să poți afla răspunsuri. Cred totuși că întîlnirile pe care le găzduiesc la FITS sînt mai degrabă un spațiu al întrebărilor, decît un teritoriu al răspunsurilor. E normal să fie așa. Întrebările animă. Ele sînt esența acestor dezbateri în care se regăsesc, de fiecare dată, cîteva dintre cele mai importante figuri al festivalului, sub semnul comunicării deschise, sincere și niciodată pretențioase.

Despre FITS se spune aici, acasă, că este al treilea ca amploare și importanță

Dar teatrul românesc în context internațional? Putem vorbi de o direcție, de un specific, sau numai de creatori care fac ceea ce fac doar fiindcă ei sînt, ca personalități, ceea ce sînt? Adică Silviu Purcărete, Radu Afrim...

Cred că întrebarea oferă deja un răspuns. Așa e: este greu, în teatrul românesc de astăzi, să vorbim de direcții, ci, mai degrabă, de creatori ce nu pot fi asimilați nici unor tendințe. Fiecare ilustrează un stil propriu, unic. Epoca marilor direcții, ca și aceea a mișcărilor de grup, s-a stins în teatru. Trăim într-o postmodernitate în care ideile și formele se coagulează în jurul unui artist sau al altuia, fără ca ele să migreze spre conștiința unei mișcări. Așa nu e simptomul unui individualism excesiv, ci efectul firesc al unei reorganizări a priorităților, care fragmentează un întreg context teatral, chiar și în interiorul aceleiași generații. Regizorii nu mai pot crede în curente, nu mai încearcă să le configureze ei înșiși, ci preferă să articuleze, fiecare, poetici separate, perfect reductibile la un creator sau altul. Pe doi îi numești chiar tu, în această interogație care ar merita un răspuns mult mai amplu, fiindcă atinge unul dintre centrele vitale ale fizionomiei teatrului contemporan.

din lume, după festivalurile de la Edinburgh și Avignon. De acord? Cum se vede FITS, în comparație cu celelalte festivaluri ale lumii?

De acord! Deși ierarhiile mă crispează, fiindcă impun ceva parcă prea rigid, prea... definitiv. De aceea pot fi riscante, atunci cînd lucrurile nu sînt tocmai ușor de cuantificat. Mai important decît locul pe care îl ocupă într-o asemenea ierarhie a festivalurilor e faptul că FITS și-a creat un specific și are o identitate. Nu poate fi confundat cu nimic. Or, asta înseamnă, implicit, că e un eveniment unic. Bugetele dictează astăzi anvergura oricărei întîlniri de acest tip, iar faptul că Sibiu are un loc atît de intens conturat în geografia planetei teatrale ține de zona miracolului. E miracolul încrederii într-un vis frumos, care se revarsă zile și nopți peste un oraș transformat într-o scenă plină de lumină. Dincolo de cifre, rămîne decisiv rostul adînc pe care îl are Festivalul de la Sibiu în miezul acestei comunități ce se deschide către lume.

Cum ți s-a părut publicul de la Sibiu?

Viu, animat, deschis, civilizată. Și totuși, parcă erau și spectatori un pic mai apăsați de grijile pe care teatrul nu le poate vindeca, uneori nici măcar preț de un spectacol. În general, publicul de la Sibiu e unul format de și prin festival, un fel de categorie privilegiată, care are parte de o asemenea varietate de forme de spectacol, pe străzi, în săli de teatru și în cele mai nebanuite spații de joc, încît trăiește din plin bucuria clipelor de sfîrșit de mai și început de iunie.

Care au fost marile tale bucurii de la această ediție? Ce ți-a plăcut, ce nu ți-a plăcut?

Mi-au plăcut spectacolele lui Purcărete, mi-a plăcut curajul Liei Bugnar, consecvența lui Gavriil Pinte. Spectacolele de dans. Mi-a plăcut reîntîlnirea cu Jonathan Mills. Mi-a plăcut concertul de muzică irlandeză inspirat de Cimitirul Vesel. Atît de multe momente, încît mi-e greu să le enumăr. Nu mi-a plăcut indisponibilitatea pentru dialog a unor... Dar de ce să vorbesc despre ce nu mi-a plăcut, acum, cînd ecoul sărbătorii care înseamnă acest festival ne mîngîie încă gîndul?

Ceaușescu. Un tip pe care-l tot uita

De ce nu se prea scriu cărți despre Ceaușescu? De ce numărul cercetătorilor care studiază Securitatea, sistemul, mijloacele de oprimare e infinit mai mare decît al celor care studiază derapajul tiranic al aceluia secretar general care exploda în anii '60 în ierarhia puterii politice din România? Cum de l-am scos pe Ceaușescu din istorie atît de subtil (el rămîne mai degrabă un soi de spectru decît un personaj al istoriei contemporane)? Este realistă o obsesie pentru Securitate fără să fie echilibrată de o obsesie pentru mecanismele grupărilor de putere din jurul lui Ceaușescu, fără o analiză atentă a evoluției lui în cei 24 de ani de „domnie“?

C. Rogozanu

Sînt întrebări complicate care indică de fapt o încrîncenare a cercetării românești, o aplecare mai ales asupra demontării „sistemului“, asupra mecanismelor care ar fi determinate automat ideologic, unui cercetător încă vîd sorginta răului pogorînd direct din Marx. Avem și un institut care demontează regimul în virtutea unui raport asupra regimului criminal comunist, raport utilizat cinic de un politician pentru a-și consolida o anumită retorică pentru obținerea mandatului al doilea în 2009.

Ceaușescu a fost totuși eroul principal în toată afacerea. Poate un sentiment al vinovăției după „procesul“ și executarea din 1989 ne vor fi îndepărtat destul de mult de personaj. Un ultim val de mituri și snoave despre conducător a venit peste noi exact la începuturile lui 1990 (țineți minte clanțele de aur, conturile fabuloase din străinătate și cîte alte legende despre familia lui), dar informația pură despre acest personaj este extrem de bruiată fie de propriul aparat de cult al imaginii, fie de isteria condamnării comunismului de după 1990. Familia lui Ceaușescu beneficiază de același tratament.

Inițiativa istoricului polonez Adam Burakowski vine ca un proiect simplu și util într-un ocean de interpretări complicate, isterii, teorii ale conspirațiilor. Istoricul și-a propus să urmărească personajul Nicolae Ceaușescu și să-i contextualizeze unele decizii, să urmărească evoluția oamenilor săi de încredere. Lectura e ușoară, datele sînt bine verificate, capitolele de sinteză pot fi citate

direct în manualele de liceu. Burakowski știe să strîngă în puține pagini un volum uriaș de zvonuri, memorialistică, interpretări. Burakowski adună extrem de prudente date mai ales despre prima perioadă a vieții lui Ceaușescu, compară izvoare, ne avertizează cînd informația e dubioasă, dar nu o ocolește. Un exemplu: „Unii au atras atenția asupra faptului că circula zvonul unor relații homosexuale între Ceaușescu și Dej, dar această problemă n-a fost niciodată lămurită definitiv“.

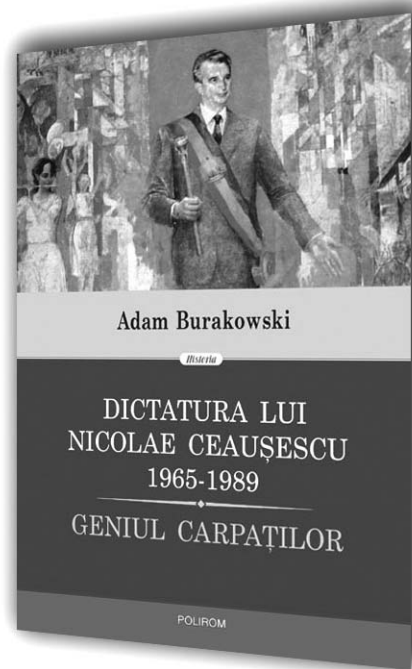
Stalinul României

Momentul morții lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și preluarea puterii de către Ceaușescu reprezintă unul dintre cele mai reușite episoade descrise în carte. Scenariul susținerii necondiționate de la Moscova este dublat atent de cercetătorul polonez cu alte narațiuni luate fie din arhive, fie din mărturii. Varianta sprijinului moscovit nu e exclusă, evident, dar autorul atrage atenția că la startul competiției, Ceaușescu avea cel puțin trei competitori mult mai puternici: Maurer, Drăghici și Apostol. Cum a reușit tînărul activist ambițios să-i înlăture? Lucrurile nu s-au petrecut chiar de la moartea lui Dej, ci de ceva timp înainte. Ceaușescu și-a utilizat la maximum cele cîteva funcții pe care le-a avut în teritoriu, cu atribuții mai ales de organizare și de represiune a elementelor ostile (în Vrancea, se spune că a tras personal cu pistolul în mulțimea revoltată). Și-a plasat atent oamenii în poziții-cheie și a pregătit încet atacul. Ambițiile erau nemăsurate încă de la sosirea lui în București: „Încă de la bun

început, viitorul președinte al României s-a remarcat și printr-o imensă ambiție. Sora lui, cea la care locuia în București, a povestit o întîmplare cînd tînărul Nicolae i-a mărturisit la un moment dat că în viitor el vrea să devină «Stalinul României»“.

Paradoxul marionetei

Decisivă e maniera în care Ceaușescu preia rolul de emisar al bolii lui Dej. Au fost nenumărate zvonurile despre iradierea lui Dej, despre moartea coordonată de KGB. Indiferent de felul în care i-a fost aranjat sfîrșitul, Ceaușescu a fost acolo, lîngă lider, i-a suflat finalul, i-a destabilizat planurile. A anunțat membrii de vîrf ai Partidului Muncitoresc că liderul are cancer și că nu mai are prea mult de trăit (pe Lica Dej, fiica liderului, a mintit-o, conform spuselor acesteia, pînă în ultima clipă în legătură cu boala). Așa că Ceaușescu a anunțat că va ține legătura cu bolnavul și că-l va feri de întîlnirile solicitante cu alți membri ai puterii. Ceilalți au primit destul de ușor vestea. Spiritul de inițiativă manifestat de tînărul Ceaușescu avea să-i paralizeze pe membrii mult mai versați, mai inteligenți și mai educați decît el. La început, Gheorghe Apostol era sigur de putere, era și recunoscut ca un soi de urmaș prin voința și la cererea lui Dej. Dar lupta finală pentru șefie s-a dus între Ceaușescu și Drăghici (competitor dur, șef la interne, deci posesor al unui inventar complet al punctelor slabe ale tuturor celor implicați în luptă).

Maurer este cel care înclină surprinzător balanța către Ceaușescu.

Cercetătorul polonez înclină să le dea dreptate celor care au observat în acea luptă pentru putere de după moartea lui Dej o prea mare siguranță de sine în rîndul „greilor“ partidului. Un soi de paradox al marionetei foarte prezent în multe lupte partinice de-a lungul istoriei. Și Bodnăraș, și Maurer, și Apostol au crezut la un moment dat că le va fi mai comod să fie păpușarii marionetei Ceaușescu, tînărul activist ambițios, dar prea slab dotat (credeau ei) pentru o funcție atît de mare. „Marioneta“ avea să-i uzurpe pe toți cu maximă îndemînare. Un exemplu: recercetarea cazului Pătrășcanu și lovitură

SEMNALE

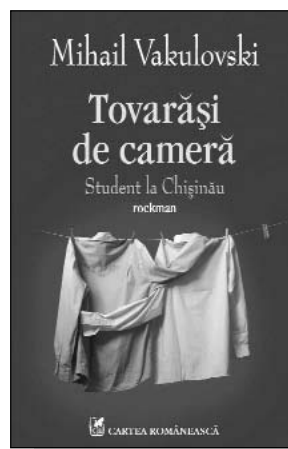

George Bălăiță, *Opere III: Marocco (II)*, cronologie de Marilena Donea, colecția „Opere. George Bălăiță“, Editura Polirom, 528 de pagini, 49.95 lei

„Bălăiță se află în largul său cînd aruncă o privire radiografică asupra ființelor și lucrurilor din realitatea zilnică înconjurătoare, surprinzîndu-le umbrele interioare, invizibile cu ochiul liber. Un fantastic de tip foarte aparte, insolit, natural, s-ar putea spune în mod paradoxal, țîșnește din acuitatea observației fixe, stăruitoare, perforante asupra banalului, ca la Kafka.“ (Ov.S. Crohmălniceanu)

„Adevăratul mesaj al lui George Bălăiță se află nu în ce spune, ci în cum spune și constă poate într-o nesfîrșită bucurie că lumea există.“ (Alex. Ștefănescu)

„Nu s-ar zice, citindu-i frazele sprintene, pline de vervă și de umor (cu destulă autoironie), deitate cu un fel de spontaneitate a scepticismului de sine, că George Bălăiță e de fapt un maximalist, de nu chiar un fundamentalist al literaturii. Dar un fundamentalist cu religia mai degrabă ascunsă sub nonșalanță decît exhibată.“ (Al. Cistelean)

Mihail Vakulovski, *Tovarăși de cameră. Student la Chișinău. rockman*, colecția „Proză“, Editura Cartea Românească, 280 de pagini, 29.95 lei

Student la Chișinău de Mihail Vakulovski este primul rockman din trilogia *Tovarăși de cameră*. O trilogie prin care trece Prutul odată cu anii de ucenicie ai studentului Hai – anii marilor schimbări social-politice din Estul Europei, cu efectele lor imprevizibile, supuse capriciilor istoriei. Amestecul de umor, ironie și realitate brută, neîndurătoare – uneori lipsit de pudoare, dar niciodată gratuit – descrie rostogolirea acestui rockman colțuros peste granițele de cuvinte și forța lui subtilă de celebrare a vieții. Un anti-bildungsroman existențial, de o sinceritate dezarmantă, scris într-un limbaj viu, autentic, cu elemente de roman epistolar, realist, istoric, naturalist, despre o lume plină de forță și culoare.

de grație dată lui Drăghici ca artizan al unor abuzuri regretabile din istoria partidului. Lui Burakowski nu-i scapă nici motorul propagandistic îndreptat împotriva obsedantului deceniu, motor pornit încet și sigur inclusiv pe linie culturală cu *Moromeții* lui Marin Preda. De altfel, revirimentul cultural petrecut după venirea lui Ceaușescu pregătea cultul personalității de mai târziu.

Naționalismul

Și aici s-a petrecut ceva interesant. Intelectualii au fost cuceriti mai ales dinspre versantul naționalist cu nuanțe interbelice. Ceea ce părea o amenințare pentru ei a devenit în timp un mediu prietenos. Constantin Noica scria într-un articol intitulat „Rîndurile cuiva care n-a avut dreptate”: „Sînt unul din intelectualii care, înainte de 1944, au susținut unele idei greșite. Într-un fel sau altul a trebuit deci, la fel ca și ceilalți, să răspund pentru ele. Dar nici o pedeapsă nu e mai aspră pentru un intelectual decît tocmai faptul de a vedea că nu a avut dreptate. [...] Întîi am crezut [...] că socialismul ar putea deznaționaliza neamul românesc, pur și simplu. E absurd astăzi și grotesc. [...] Adevărul lumii noastre poartă numele socialism”.

Republicarea unor mari scriitori interbelici, reorientarea către valorile naționale, a fost capcana în care au sărit mai toate elitele culturale. Burakowski consideră că această alianță timpurie cu Ceaușescu a fost și cea care avea să paralizeze în vremurile mai grele (sfîrșitul anilor '70 și anii '80) vocea intelectualilor: „În această configurație, acceptarea liniei naționaliste a lui Ceaușescu a fost generală. În ultima perioadă, cînd condițiile de viață s-au înrăutățit și a crescut nemulțumirea socială, intelectualitatea românească n-a fost în stare să elaboreze un model unitar de opoziție, nici în interiorul partidului, nici în afara lui”.

Manifestația studențească din 1968

Contribuția esențială a cărții lui Burakowski stă în documentarea consistenței a unui eveniment tratat superficial de istoriografia românească. Asta cu atît mai mult cu cît se părea că ne dorim cu adevărat identificate și rememorate momente de glorie, de opoziție, de revoltă împotriva regimului Ceaușescu. Burakowski readuce în discuție un eveniment incredibil din decembrie 1968: o manifestație studențească de mari dimensiuni care pornește liniștit cu un cîntat de colinde și se termină inclusiv cu scandări „Jos Ceaușescu!”. Cercetătorul vine cu date noi importante în descrierea evenimentului, raportul Ambasadei Poloniei din București, redactat după acel moment: „Au început să cînte colinde în primul rînd studenții din căminele situate în cartierul Cotroceni. De acolo grupul de studenți s-a deplasat în Piața Universității. În raportul Ambasadei RPP se arată că unii studenți se comportau agresiv. Apoi grupul, care ajunsese la cîteva sute de persoane, a continuat să se deplaseze pe bulevardul Magheru, spre Piața Romană. În acel moment, demonstranților li s-au alăturat catolicii de la Biserica Italiană, situată pe acest bulevard. Cînd cortegiul a ajuns în Piața Romană, autoritățile au trimis activiști să-i oprească pe demonstranți. (...) Din raportul Ambasadei RPP rezultă că demonstranții s-au deplasat la Gara de Nord și abia acolo demonstrația a luat sfîrșit. Interesant este un amănunt relatat în raportul Ambasadei, și anume că în apropierea gării «se aflau [...] zia-riști străini care au făcut fotografii și au înregistrat desfășurarea demonstrației pe bandă de magnetofon». În arhivele ambasadei poloneze au mai fost găsite în plus date noi inclusiv despre ce s-a scanda: în raportul alcătuit de români nu este specificată lozincă anticeaușistă.

Ceaușescu din finalul anilor '60 este de obicei văzut ca un tip ceva mai deschis,

orientat ferm către liberalizare. Însă încă din 1968 se arăta deranjat de orice tip de mișcare contestatară. I-a criticat dur pe cei de la Miliție și Securitate pentru slaba intervenție în manifestația studențească: „E lipsă de ordine și disciplină. După părerea noastră, Securitatea și Miliția au însărcinarea de a veghea la păstrarea liniștii. Dar ce s-a întîmplat la ora 3 noaptea este huliganism. Trebuiau arestați toți”.

Vocea omului

Utilitatea cărții este clară, avem puține lucrări care să adune note disparate despre Ceaușescu și ai săi. E clar că mai sînt încă multe de povestit. Ce mi-a atras atenția însă în lucrarea lui Burakowski este mai mult o chestiune de opțiune narativă. Lipsește constant vocea lui Ceaușescu însuși. Istoricul îl citează de puține ori și se confruntă de prea puține ori cu vorbele propriului personaj. Între Ceaușescu și cercetător stau tot timpul alți martori, alți interpreți. Cred că următorul pas în descoperirea personajului va fi tocmai o analiză la sînge a limbajului său de lemn (care nu întotdeauna era de lemn: amintesc doar confruntările cu scriitorii din anii '70 antologate în cartea *Ceaușescu, critic literar*). Cartea lui Burakowski are rolul de a ne trage de mîncă (așa cum au făcut-o și alți cercetători străini care au produs texte de referință): avem un personaj care ne-a modificat viețile, istoria, țara, pe care încă nu-l abordăm frontal, căruia nu-i scotocim trecutul cum trebuie. Nu avem un muzeu Ceaușescu, nu avem cercetări dedicate, nu avem istorii (scrise cu acuratețe) ale familiei, nu profităm că unul dintre fiii săi este încă în viață. Să medităm la asta.

Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989). Geniul Carpaților*, traducere de Vasile Moga, colecția „Historia”, Editura Polirom, 2011

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Traian Bănescu

LNA UDRA Femeia fără E-uri

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ
SE AUDE LA

în fiecare vineri,
de la 20.00
cu George Onofrei

Ognjen Spahic, premiat la Festivalul Internațional „Zile și Nopti de Literatură”

Scriitorul Ognjen Spahic, cea mai puternică voce în proza muntegă de după divizarea fostei Iugoslavii, a fost recent premiat la Neptun, în cadrul celei de a zecea ediții a Festivalului Internațional „Zile și Nopti de Literatură”.

Spahic a fost recompensat cu una dintre cele două mari distincții ale evenimentului: Premiul Festivalului pentru un tînăr scriitor, distincție acordată de Primăria Mangalia și Uniunea Scriitorilor din România.

Cea de a zecea ediție a Festivalului Internațional „Zile și Nopti de Literatură” s-a desfășurat în perioada 9-13 iunie, reunind aproximativ 70 de participanți din țară și de

peste hotare (Belgia, Cehia, Franța, Germania, Grecia, Israel, Italia, Marea Britanie, Muntenegru, Polonia, Republica Moldova, Rusia, Serbia, Slovenia, SUA).

Ognjen Spahic (n. 1977) a studiat ingineria și filosofia la Universitatea din Muntenegru. *Copiii lui Hansen*, singurul său roman (Spahic a mai publicat o culegere de reportaje și două volume de povestiri, în 2001 și, respectiv, 2007), a apărut în 2004. În prezent, Ognjen Spahic lucrează ca jurnalist în Podgorica.

Copiii lui Hansen – roman cîștigător al premiului Mesa Selimovic (cel mai bun roman publicat în 2004 în Bosnia și Herțegovina,

Croația, Muntenegru și Serbia) – a fost tradus din limba sîrbă de Annemarie Sorescu Marinkovic în 2010, în cadrul colecției „Biblioteca Polirom”.

Acțiunea romanului se desfășoară în România, mai exact în leprozeria de la Tichilești, ultimul lazaret de acest fel din Europa, un lazaret închis și damnat în care își petrec viața o mîna de oameni proscrisi de familie și prieteni din cauza cumplitei lor maladii. Morți pentru lume, fără o legătură oricît de fragilă cu ea, leproșii asistă de la distanță la evenimentele care au zguduit Europa în ultima jumătate a secolului trecut, de la al Doilea

Război Mondial pînă la revoluția din 1989. În interiorul granițelor acestui spațiu, mai puțin spital și mai mult anticameră a morții, se construiesc ierarhii și relații de putere, afinități și dușmăni, iubiri și trădări. Fără a ocoli nici unul dintre amănutele șocante ale vieții cotidiene, de la îmbrățișare la crimă, Spahic pune în scenă, cu o extraordinară subtilitate, drama totalitarismului și a izolării, în care singurul punct luminos, deși iluzoriu, este aspirația spre libertate.

„Leprozeria de la Tichilești, descrisă de Spahic este o superbă metaforă a dictaturii din România comunistă.” („Corriere della Sera”)

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARU

Ciripituri și chiatrî

Emil Brumaru: M-am trezit de pe la 5.30 și după o cafea sorbită dintr-odată îți scriu. E cald de pe acum, am deschis geamul să aud păsările cum se trezesc în zori, cum dă lumina. Întîi una, apoi alta, la urmă e o mare hărmălaie de ciripituri. Devine cerul proaspăt și mă gîndesc la copilărie și la pădurile pe care le iubeam atît. Da, la pădurile de la Dolhasca, nesfirșite, de pe cele două dealuri față în față. Pădurile iarna, cu chiciura-n crengi, strălucind ca niște candelabre, păduri tăcute și cristaline în care mă pierdeam cu sania trasă de un cal bătrîn și se auzea doar clopoțelul de la gîtul lui. Acolo am crezut că înțeleg pădurile lui Labiș, le aveam în față, simțeam o amețelă care mă mîna cu sania tot înainte, tot mai în inima de basm a pădurii de cleștar. Mă opream, vrăjit, în cîte o poiană; era o tăcere solemnă care îndemna la rugăciune, la încredere în poezie, la o continuă pîndă a purității, a candorii, a speranței. Totul părea posibil, stăteau măturile copacii înalți, albi de zăpada orbitoare, verticali și semeți, amenințător de curați, ca un jurămînt ce trebuia urmat fără clintire. Eram toropit de o fericire cumplită. Uneori copacii trosneau, subțindu-mi gîndurile de-o groază necunoscută... Vai, pădurile care-mi lipsesc, cu straturi de frunze vechi, cu copaci cu scorburi tainice, în care se adună apa de ploaie, cu ciuperci plecate în pilcuri, cu păsări ciudate pe deasupra, țîșnind din ramurile dese de copaci înalți, groși. Cu mirosul de frunză încinsă în soare vara, cu gîngăniea neașteptate pe jos, mișunînd cu viteză, nepăsătoare la oamenii, cu șopîrle încremenite pe vechile rădăcini ieșite din pămînt, mici zeități solzoase ce-mi păreau că poartă o coroană de aur pe capul lor ascuțit, fin.

Ieri nu prea am făcut nimic, s-a dezghețat frigiderul, teancuri de ziare pe jos, borcane, cratiți scoase, nervi și abia spre seară puțină liniște.

Uite că s-a terminat și festivalul de la voi. Tu l-ai absorbit prin toți porii, te-ai bucurat, ai aflat, ai scris despre el. Piticul din mine s-a uitat la zilele care treceau și a colorat pagini cu creioane triunghiulare. Mîine poate trec pe la Polirom, au mai apărut ceva cărți, e iarăși vară deplină și a început deja să

dea teiul în floare pe străzile lașului. Îl simt în suflet și nară. Și voi umbla din nou amețit pe străzi, ca într-un vis de adolescent.

Veronica D. Niculescu: Venind spre casă ieri, deodată fără rost, deodată cu ochii deschiși, am văzut din depărtare tei uriași, mestecănu și bradul, și printre ei doar cioburi albe de zid, și a fost ca la revenirea dintr-un concediu, cînd casa are un aer străin, și ușa, și pereții, și covorul sînt altele și sînt dragi într-un fel tainic, trist, prăfuit, de lucru cunoscut și totuși schimbat, ca un părinte pe peron.

Se schimbăse totul în jur, cum, cînd? Cum am trecut timp de zece zile pe lîngă toate, cu ochii spre înăuntru, unde încă mai licărea scena, unde încă mai scînteiau florile roșii din *Miriam W.* și ochii Nastasiei Filippovna, încă mai fremăta nemișcat Yukio Suzuki în tăcerea de auzit, încă mai tremuram și eu la vreo masă, cu vreo fițuică în mîna, un sertar într-un sertar.

Da, s-a terminat festivalul de teatru, am mai pedalat o vreme din inerție, o prelungă luni plutitoare, pînă m-am dumirit că roata chiar s-a oprit. Tot ieri, plecînd de acasă, aud din mers o vorbă care-mi ciulește urechea. Două gospodine vorbind pe o bancă. Una zice: „Păi, de-o săptămînă încoace o băgat tot numai *chiatrî*!”. *Chiatrî*, adică *tiatru*, adică teatru? Ca să vezi. Mă agăț, micșorez pasul. Femeia continuă: „Dar de-acu-ncolo gata, nu mai bagă *chiatrî*, bagă *șiment*!”. Cînd se termină festivalul de teatru, Sibiuul redevine, pe ici pe colo, Sibghiu... Un oraș de iubit cu viză temporară. Un oraș în care-i mai bine să rămii un străin.

„Cum era Nastasia Filippovna? Cum era Aglaia?” Trebuia să le vezi.

Emil Brumaru: Ce curios! Nu mă mai pasionează Nastasia Filippovna, nici chiar Aglaia! O să rîzi, sînt *îndrăgostit de cuvinte*, le iau în pat, înghesuie în cărți sau chiar în dicționare, și citesc despre ele ca despre niște femei frumoase, greu de explicat, și mai greu de abordat. Bune doar de iubit pe îndelete, de adorat. Da, ador cuvintele! Mă logodesc cu arhaisme, fug în lume cu sinonime...

Aruncătorii

Toți avem viață de aruncat, ne spune Bogdan O. Popescu în primul său volum de proză apărut recent la Polirom. Medic neurolog de profesie, la Spitalul Universitar din București, Bogdan O. Popescu este și un poet talentat.

A scris Poemul de gardă, Leul de după extravagante, Mașinăria de uitare, iar în '95 a cîștigat Premiul „Ion Vinea” cu poeziile din La revedere prințesă!

Cu *Viață de aruncat* BOP face trecerea de la poezie la proză și pare că nu mai are decît un pas pînă la roman. Volumul cuprinde opt texte bine scrise, începînd cu prima povestire, *Omul cu limba scoasă*, și terminînd cu *Ultima*.

Dacă infernul lui Dante ar fi alcătuit din cercuri de cale ferată, atunci cu siguranță că pe acolo ar putea trece metroul metropolitan din *Omul cu*

limba scoasă. Oameni cu viață de aruncat, acestea sînt personajele lui Bogdan O. Popescu din primul vagon: o negresă grasă scotocind într-o pungă uriașă de supermarket, un adolescent cu căștile în urechi dirijînd cu o acadea, un om durduțiu, o donă trecută de vîrsta cuceririlor, doi romi interpreți de ocazie, un artist ambulant buhăit, un acordeonist cerșetor, un copil bătrîn și rău, un viorist brunet, un chinez, o gospodină vopsită blond, o femeie educatoare, un italian mătăhălos, un omuleț înfricoșător cu chip de fiară, un om cu limba scoasă. Toți cu viață de aruncat. Tabloul grotesc și absurd din prima povestire înfățișează drama societății contemporane și singurătatea fiecărui individ care face parte din ea.

Urmează *Fuck 30 years!*, povestea unei femei la 30 de ani, nostalgică și amăgită de amintiri, de un „Totul e super, de fapt”, în „uriașul frigider al părerii de sine”, cum spune poetul Bogdan O. Popescu în haie de prozator. Și încă: „Motorul pornește silențios, ca un ocea dimineața, ca o stare de bine”.

Cartea continuă cu viața de aruncat a taximetriștilor, din *Jurnalul unei*

călătorii imposibile și cu mirorile din casa bunicii, într-un text proustian, cu accente grotești: *Miros de femeie bătrînă*.

Viață de aruncat se încheie, bineînțeles, cu o aruncare, dar și cu o întrebare al cărei răspuns, odată aflat, ar elimina de la început alte aruncări inutile: „ce calități ar trebui să avem ca să detectăm starturile greșite?”.

Bogdan O. Popescu, *Viață de aruncat*, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 2011, 24.95 lei

TREI RĂSPUNSURI DE LA BOGDAN O. POPESCU

„Nu poți scrie un roman decît dacă îl plachezi, ca la rugby, temporal vorbind”

Cine are viață de aruncat?

Toți avem bucați de viață pe care, cel puțin inițial, le regretăm. Ca să fiu înțeles, apelez la exemplul vieții în închisoare. Fiecare om închis își compară viața cu aceea din libertate. Și pentru el viața curentă devine, prin asociere cu normalitatea, de aruncat. De ce ar fi altfel o viață de cuplu ratată? Alegi cu greu, la o vîrstă deja rumenită, apoi urmează căderea, deziluzia. Nu ai fi putut reuși? E tot un

fel de *Viață de aruncat*. Sau cineva își stabilește un obiectiv foarte înalt. Să ajungă profesor universitar. Face tot ce se poate, muncește zi și noapte, are calitățile necesare, nu i se înțeapă dintr-o perversiune reproductibilă a societății. Deși merită pe deplin, nu are toate condițiile cerute. Atunci se gîndește că mai bine ar fi petrecut cu prietenii, s-ar fi distrat, viața lui, limitată în timp și în realizări, devine de aruncat. Fiecare din noi are viață de aruncat. Nu o aruncă pentru că o transformă, printr-un mecanism special al memoriei, într-o materie fluidă și viscos-plăcută a propriului trecut. Care nu poate fi rău sau inutil. De fapt, chiar poate, pentru oamenii cu simțul realității. Acum, întorcîndu-mă la cartea mea, titlul (nu e greu de ghicit) este o provocare.

O invitație pentru fiecare de a judeca dacă are viață de aruncat, de dat la recidat (să nu ignorăm tehnicile moderne).

Noica vedea singurătatea ca o călătorie pe geamantan, într-un tren aglomerat. Călătoria cu metroul metropolitan din Omul cu limba scoasă este tot o definiție a singurătății?

Omul cu limba scoasă am vrut să fie o tragedie a comunicării, a discriminării. Personajul principal din proză este un om cu sindrom Down. Inițial se chema *Omul de jos (Down)*, dar nu ținea literar. Dacă mă întrebați dacă proza este despre singurătate, ei bine da, este despre singurătatea acestui om. Toți, teoretic, sîntem civici, nediscriminativi, dar în sinea noastră simțim ca în proza mea. Asta e viziunea obișnuită. Inițial povestirea se termina cu transformarea personajului în înger, dar iarăși nu ținea, era un sfîrșit pre-

vizibil. Tocmai pentru că toți se prefac că așa trebuie să fie. Dar nu simt asta, o fac numai artă pentru artă și imagine pentru alții. Asta e adevărul, absolut *politically correct!*

Veți face trecerea la roman? Cînd se va întimpla acest lucru?

Nu pot să vă promit că voi face trecerea la roman. Pe de o parte mi-aș dori foarte mult, însă sînt medic, pot scrie proză doar în vacanță și weekenduri. Din care nu am destule să scriu un roman care să mă reprezinte. Am în minte multe povești. Nu poți scrie un roman decît dacă îl plachezi, ca la rugby, temporal vorbind. Vreau să îmi inventez timpul ăsta, încă mă gîndesc cum. Vă promit însă că și după *Viață de aruncat* voi mai face treceri.

Pagină realizată de Bogdan Romaniuc

TÎNĂRUL CELIBIDACHE:

Înregistrările complete din arhiva RIAS-Berlin (1948-1957)

Plăcuta maladie mahleri-ană a ultimelor săptămîni, prelungită de difuzarea între amatori a înregistrărilor video de la Festivalul de la Leipzig, a făcut să se adune pe masa mea o grămadă de alte discuri ce așteaptă cu răbdare să fie luate în seamă. De la cele cîteva prilejuite de aniversarea Marthei Argerich, prima doamnă a pianului zilelor noastre, pînă la cîteva rarități sosite din Japonia, înregistrări istorice Columbia dintre cele două războaie. Un singur set de discuri nu m-a lăsat inima să nu-l deschid și să-l ascult imediat: *Sergiu Celibidache. The Complete RIAS Recordings, Berlin 1948-1957...*

Publicat de excelenta casă germană de discuri independentă, Audite, setul de trei CD-uri se mîndrește, pe bună dreptate, cu enunțul de a fi „prima apariție masterizată a benzilor originale”. Iar în plus, colecția se deschide cu o strălucitoare și, pentru mine, pînă acum, necunoscută versiune a micii capodopere a lui Gershwin, *Rhapsody in blue*, cu Gerhard Puchelt la pian, Sergiu Celibidache dirijînd RIAS-Symphonie Orchester (Orchestra radio din sectorul american al Berlinului), la 10 octombrie 1948. Este, cred, singura înregistrare

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

live păstrată cu această orchestră, ce avea să devină una de mare faimă ulterior, sub bagheta lui Ferenc Fricsay, și la pupitrul căreia, la începutul anilor '50, au stat și Otto Klemperer, Antal Dorati, Karl Böhm. Inutil de insistat asupra plăcerii cu care Sergiu Celibidache, mare amator de jazz, își însoțește solistul.

Unice și puțin cunoscute sînt și înregistrările, datînd din octombrie 1957, cu Radio-Symphonie-Orchester din Berlin, omagiu al dirijorului pentru profesorul său preferat, cel căruia îi scrisese din România în anii '30 și al cărui preferat devenise în anii studiilor sale berlineze, în timpul războiului, Heinz Tiessen. Celibidache dirijează trei dintre compozițiile acestuia: *Suita Hamlet, op. 30, Suita Salambo, Op. 34a* și cea de-a Doua *Simfonie, op. 17 (Stirb und Werde)*.

Majoritatea celorlalte înregistrări ale antologiei Audite, exceptînd *Introducere și Fugă pentru Orchestră de coarde* de Reinhard Schwarz-Schilling, toate cu Filarmonica din Berlin, sînt mai mult sau mai puțin cunoscute admiratorilor dirijorului român, grație fie unor transmisiuni radio, fie unor discuri semi-oficiale sau pirat, cum sînt cele apărute sub etichetele Nuova Era, Hunt, Urania sau Membran. Este cazul *Concertului pentru vioară și orchestră, Op. 35a* de Ferruccio Busoni, interpretat de Siegfried Borries, a uverturii *Anacreon* de Cherubini, a *Concertului pentru pian și orchestră* de Paul Hindemith, din nou cu Gerhard Puchelt la pian sau a *Suitei Appalachian Spring (Ballet for Martha)* a lui Aaron Copland. Preferința mea, după Gershwin se îndreaptă spre înregistrarea *Rapsodie spaniole* de Ravel, tot dintr-un concert live, de la 14 octombrie 1948.

În 1948, Sergiu Celibidache era deja un personaj de renume în Berlinul postbelic. Moartea, la 23 august 1945, a predecesorului său la pupitrul Filarmonicii din Berlin, Leo Borchard (în condițiile în care Furtwängler era refugiat în Elveția și avea să i se interzică să dirijeze în anii procesului său de denazificare), l-a propulsat într-un paradis muzical pe tînărul Celibidache, care tocmai cîștigase concursul pentru a deveni dirijor al Orchestrei Radioului berlinez. Din 1946 pînă în 1952, cum se știe, Celibidache avea să conducă oficial Filarmonica, împărțind o vreme podiumul cu Wilhelm Furtwängler, absolvit de acuzații.

Așa cum scrie într-un excelent livret muzicologul Peter T. Köster, faptul că după moartea lui Furtwängler muzicienii l-au abandonat, preferîndu-l pe Karajan, „a fost cu siguranță, unul din capitolele cele mai puțin glorioase din istoria orchestrei”. Peter T. Köster are dreptate și atunci cînd observă că „acea care au trăit experiența lui Celibidache în perioada petrecută la München (din 1979 pînă la moartea sa în 1996) sau care îi cunosc înregistrările tîrzii, vor fi surprinși de aceste documente ale anilor timpurii ai carierei sale. Și le va deveni clar că Sergiu Celibidache a rămas fidel cu sine într-o latură, anume respingerea oricărei rutine și căutarea permanentă de a da sunetului prospețime...”.

Compania Audite (CD 21.406) oferă un mănunchi de documente restaurate absolut excepțional și de neocolit pentru cei care îl iubesc pe maestrul român. Aruncați, deci, la gunoi înregistrările mai vechi pirat...

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Reverie

În filmul *24 Hours Party People*, există o scenă absolut *freaky*, care spune multe despre paranoia din showbiz.

Tony Wilson, personajul principal, încheie o înțelegere cu un proprietar de locanță, ca să deschidă o discotecă. Participația financiară a fiecăruia fiind egală, apare o problemă din cauza faptului că partenerul era poreclit Tone. Iar cuvîntul ăsta, în engleza de Manchester, sună aproximativ la fel ca Tony: „tonai”. De-aici dilema lui Wilson (licențiat în litere la Oxford sau cam așa ceva): cine răspunde primul – Tony sau Tone – cînd strigă un client? Prilej de ironii suplimentare pentru asociații săi, cei cu care a pus bazele firmei Factory...

Problema nu-i de mică importanță în cuplurile de artiști cu același profil: pictori, actori, muzicieni, scriitori. Mai toate perechile (ne)norocite să trăiască sub un acoperiș, ca soț și soție, s-au confruntat cu spectrul pre-eminenței. Nu-i cert că pînă la urmă a învins cel mai merituos și mai talentat, care avea de spus ceva absolut original. De multe ori, acesta a „triumfat” după moarte, iar gîndul mă duce la Sylvia Plath – Ted Hughes... Oare este justificată suferința celui care se simte strangulat de-o existență inconfortabilă, dar nu se poate desprinde din magia „cuplului damnat”, aducătoare de „materie primă” pentru opera inconfundabilă? Nu-i necesar să lungesc introducerea. Lucrurile astea există, iar cine crede că nu contează, ori se pot depăși prin înțelegere superioară... Să n-aibă parte de ele, atît pot să adaug.

Există, evident, și partea luminoasă a situației. Sînt cupluri de artiști care se completează minunat, amîndoi pe aceeași lungime de undă, fiecare îmbogățind relația cu textura propriului talent și colorînd agreabil canavaua lucrului artistic. Să trăiești în preajma unei astfel de perechi, uneori o adevărată familie din membri naturali adăugați (copii, frați, veri) e, realmente, o plăcere. Se degajă o stare de confort spiritual cum nu se găsește des, se trăiește la altitudine producătoare de euforie, se adastă poate pentru totdeauna. Generația flower-power a

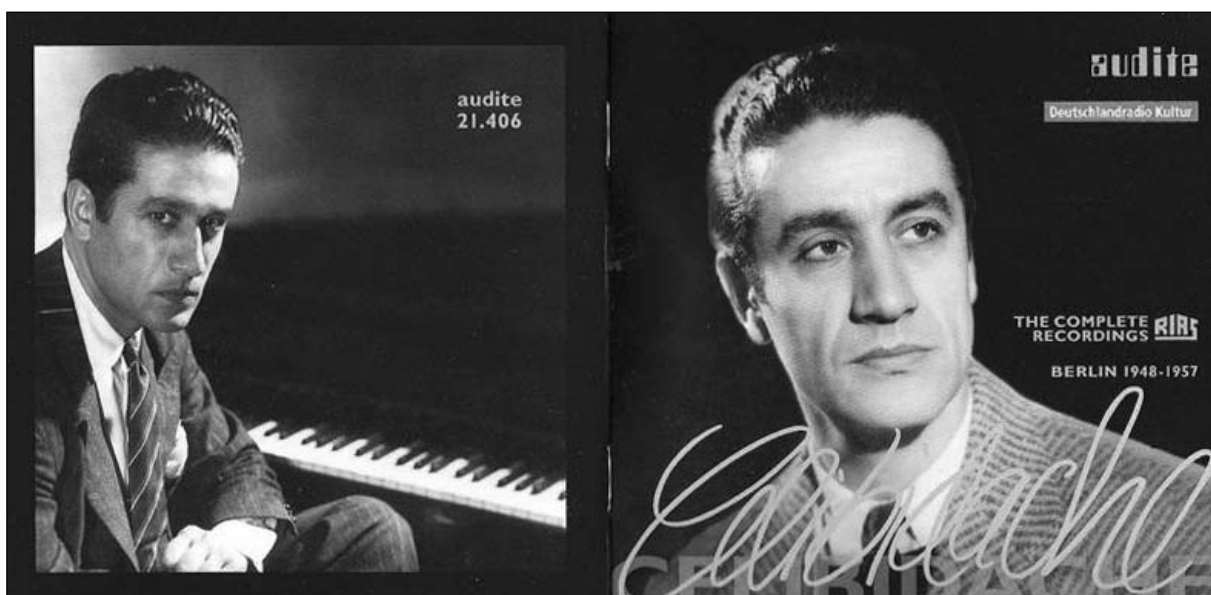

încercat să extindă experiența la nivelul planetei. De ce n-a reușit, e clar: visul rămîne vis, ori trebuie să rămîna vis...

Susan Tedeschi era o cîntăreață de blues, chitaristă și compozitoare onorabilă. Derek Trucks era mai cunoscut ca nepot al unuia dintre bateriștii trupei Allman Brothers, decît liderul propriei trupe de blues-rock. În 1999 s-au întîlnit, în 2001 s-au căsătorit, au doi copii. Aproape un deceniu cariera lor și-a urmat traseul separat. Succesul nu le-a sîcîntat mințile, de necazuri par să nu fi avut parte. Cînd s-au hotărît să cînte împreună, n-au vrut doar să aibă o viață mai comodă sau să-și reducă bugetul de cheltuieli. Ci să construiască, împreună cu alți prieteni, ceva care să aducă bucurie, liniște, fericire dacă se poate. Ceva ca o oază într-un pustiu survolat de furtuni. Sună idealist, sună frumos, înșă... După a nu știu cîta audiție într-un interval de trei zile, pot spune și eu, în colțul acesta de pagină, că au reușit! Rar mi-a fost dată asemenea stare de beatitudine (e drept, ajutată de-un pahar de cabernet sauvignon) ascultînd un album nou. Totul sună bine, potrivirea este așa de gingaș constituită că pare naturală, și nu rezultatul a mai bine de-un an de repetiții, tatonări de formule instrumentale, de oameni compatibili... *Revelator* se cheamă albumul, editat de Sony, 2011.

Tedeschi Trucks Band este alcătuită din cei doi soți, plus Mike Mattison și Mark Rivers, voci; Oteil Burbridge, bass; Kofi Burbridge, clape; J.J. Johnson și Tyler Greenwell, tobe; Maurice Brown, trompetă; Kebbi Williams, saxofon; Saunders Sermons, trombon.

Ce să mai scriu? Nu sînt vizionar, ca să proclam te miri ce fantasmagorii. Trăiesc doar o reverie...

J.J. ABRAMS

Pe marile ecrane, Abrams a primit cel mai mare buget al unui regizor debutant pentru a realiza cel de-al treilea episod din *Misiune: Imposibilă* (probabil cel mai bun din serie) și, în 2009, a reușit să relanseze (pe marile ecrane) obositul *Star Trek*.

Băiatul de aur al Hollywood-ului

S-ar putea spune că regizorul și producătorul Jeffrey Jacob Abrams este o rudă directă a legendarului rege Midas, într-atît de mult zeii succesului i-au binecuvîntat fiecare pas făcut în carieră. Fiu de producători TV, a intrat în business încă de la 16 ani scriind muzică de film, apoi, în timpul facultății, cu scenariii pentru *Regarding Henry*, film cu Harrison Ford, și *Forever Young*, cu Mel Gibson, pentru care a fost plătit cu frumoasa sumă de 2 milioane de dolari.

Dragoș Cojocaru

A devenit în scurtă vreme unul dintre cei mai populari și mai de succes entertaineri de la Hollywood. A creat, scris, regizat, produs cîteva dintre cele mai populare seriale TV și filme din ultimii ani. Pe micul ecran a debutat cu *Felicity* și a dat lovitură cu *Alias*, poveste rocambolescă cu spioni și elemente de *Codul lui Da Vinci*. A creat *Fringe*, răspunsul

secolului XXI la *Dosarele X* și a fost ingredient esențial în crearea fenomenului mondial numit *Lost*.

Noul Spielberg?

Pe marile ecrane, Abrams a primit cel mai mare buget al unui regizor debutant pentru a realiza cel de-al treilea episod din *Misiune: Imposibilă* (probabil cel mai bun din serie) și, în 2009, a reușit să relanseze (pe marile ecrane) obositul *Star Trek*, proiectînd filmul pe un loc atît de sus în topurile încasărilor, loc unde filmele originale nu au ajuns niciodată. A produs hitul surpriză *Cloverfield*, iar acum vine la cinema cu *Super 8*, film „retro” SF à la Spielberg, care aduce în noul secol formule filmelor cu copii și monștri din anii '80. *Super 8* este unul dintre cele mai așteptate filme ale verii și deja se bucură de critici pozitive și succes la încasări.

De fapt, *Super 8* întărește tot mai mult ideea (subînțeleasă de mulți) că Abrams este noul Spielberg. Deja în spatele lui J.J. Se ițește barba creatorului lui *E.T.* care a produs filmul și care, în ultima vreme, se plimbă la tot mai multe interviuri cu noul lui partener de povești de succes.

Care sînt atuurile lui Abrams? În primul rînd, omul simte ca nimeni altul ritmurile culturii „geek” și știe să se joace cu ele. Știe foarte bine să spună povești și să scoată chestii noi din idei vechi. A cultivat de-a lungul vremii un parteneriat imbatabil cu complicității săi obișnuite, scenariștii Damon Lindelof, Roberto Orci și Alex Kurtzman. În plus, știe teribil de bine să își vîndă produsele, folosind toate mijloacele pe care media modernă le oferă pentru a pune pe jar publicul. De exemplu, subiectul lui

Super 8 a fost păstrat cu strășnicie pînă în ultimul moment, pentru *Lost* și *Cloverfield* s-a folosit întregul arsenal al campaniilor de marketing moderne.

Manhattan Monster Mystery

Cloverfield, deși doar produs de Abrams, este un bun exemplu în acest sens. Ideea de a reîncălzi ciorba filmelor cu monștri gigantici à la Godzilla care fac praf și pulbere un oraș i-a venit lui Abrams care a convins Paramount să bage banii în această aventură. Realizarea efectivă a picat în sarcina regizorului Matt Reeves și a scenaristului Drew Goddard, iar filmările s-au desfășurat în cel mai mare secret. În acest timp, producătorii puneau la cale o campanie de promovare dată naibii pentru a ațîța cît mai mult publicul. Primul trailer, voit obscur, a fost lipit de reclamele la *Transformers*, dar anunța doar data premierei, fără a pomeni nicăieri titlul filmului. Imediat, toată lumea a început să discute aprins despre acest „proiect misterios”, inflamînd comunitatea online. Pe de altă parte, a fost pusă la cale o campanie „virală” ce nu avea legătură cu filmul, ci se concentra pe o companie „malefică” imaginară, Slushy, alte site-uri ce făceau aluzii la scrierile lui Lovecraft, un site oficial fals ce conținea alte indicii pe care publicul trebuia să le interpreteze, reclame la o băutură răcoritoare fictivă și un alt site oficial unde vizitatorii primeau un număr, 33287, care, trimis prin SMS, le aducea înapoi un ringtone cu urlul monstrului din film și

un wallpaper cu o imagine a Manhattan-ului distrus în întregime. Tot acest univers viral s-a constituit un imens puzzle care a aprins imaginațiile spectatorilor.

Tot acest arsenal a fost pus în slujba promovării unui film care s-a dovedit a fi o abordare cu adevărat originală a filmelor tradiționale cu monștri: atacul creaturii gigantice și distrugerea New-York-ului sînt prezentate strict în viziunea subiectivă a unei camere video digitale, purtată de-a lungul filmului de unul dintre protagoniști, un bărbat absolut banal ce încearcă, împreună cu un grup de amici, să scape cu viață din apocalipsă.

Dacă la *Cloverfield*, Abrams a vegheat cu atenție asupra producției fără să realizeze efectiv, implicarea lui în *Lost* a fost mult mai mare. Serialul fenomen al ultimilor ani a fost creat de Abrams și Damon Lindelof, Abrams scriind și regizînd episodul-pilot, în timp ce Lindelof și Carlton Cuse au scris și supravegheat restul seriei.

De asemenea, dintre filmele la care J.J. Abrams și-a asumat realizarea, măcar două pot fi găsite la noi pe DVD și Blu-Ray. Unul dintre ele este *Misiune: Imposibilă 3*, festival de acțiune non-stop ce reușește în mare măsură să-l readapteze pe agentul Etna Hunt (Tom Cruise) la noua realitate a filmului de acțiune (în era post-Bourne și a unui James Bond reloaded) și *Star Trek*, monstruos succes de public ce reduce panașul și o nouă energie în universul inventat de Gene Roddenberry, eliminînd însă logica SF cu care ne obișnuise căpitanul Picard.

Radio România
Orchestrale și Corurile Radio

Joi, 16 iunie 2011, ora 19.00
Sala Radio

RECITAL EXTRAORDINAR
DAN GRIGORE

O viață pe scenă
povestită în bijuterii muzicale

Radio România Cultural

Espresso

Cu Daniela Ivanov și Radu Croitoru
De luni pînă vineri, de la ora 7.15
La Radio România Cultural
și pe www.radioromaniacultural.ro și www.radiocultura.ro

Furtuna din sufragerie

În legătură cu adaptabilitatea și flexibilitatea scrierilor shakespeariene la contexte geografice, spirituale și temporale diverse, acordul teoreticienilor și practicienilor e unanim, cele două trăsături primind în asigurarea universalității autorului și operei. Un spectacol vizionat recent, în condiții de deplasare, la Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, mi-a reîntărit convingerea.

Furtuna bardului a prins contururi spectaculare deloc obișnuite sub pălăria Centrului Cultural pentru UNESCO din București, o instituție subordonată Consiliului Local al sectorului 4, ce desfășoară „activități de promovare și implementare a Convențiilor UNESCO ratificate de statul român, cât și activități culturale locale, regionale și internaționale (...) inițiază proiecte și programe culturale în domeniul educației permanente și al culturii tradiționale”, cum se precizează în misiunea artistică a așezământului. De magia reprezentării s-au ocupat Victor Ioan Fruză și Adriana Grand, împreună cu o echipă entuziastă de tineri artiști, rodată în proiecte precedente: Ioana Barbu, George Costin, Alexandru Ion, Sorin Miron.

Mizanscena s-a vertebra pe ideea că fiecare avem o insulă a noastră, unde naufragiem la nevoie, un refugiu ce se află, uneori, la mii de kilometri depărtare, alteori, în camera de alături. Locul fizic e mai puțin important, pondere avînd ideea de adăpost. Așa încît, vorba Adrianei Grand, realizatorii s-au apucat de „magie în sufragerie”! Un colț de sală, un perimetru de maximum 40 mp, e amenajat utilizînd o sumedenie de obiecte, variate, aparent fără legătură între ele, răsfrîte

DATUL ÎN SPECTACOL

Oltița CÎNTEC

ca după un naufragiu, indicînd o priebegie îndelungată, într-un spațiu izolat (o fereastră, geamantane, cartoane, ambalaje refolosite pragmatic etc). Un dinam, acționat manual prin învîrtire, operațiune efectuată pe rînd de interpreți, intensifică ori scade lumina, dar parcă și ritmează cadența desfășurării scenice. Care crește constant, menținînd privitorul captiv în talmăcirea regizorală. Firește, piesa e condensată la momentele, personajele și relațiile esențiale (secvența cu Stefano e un pic cam lungă în întinderea generală a montării, chiar dacă place mult spectatorilor), fiind un concentrat despre care constăți că e deopotrivă shakespearian, prin spirit, dar e și altceva, un produs teatral modernist. Ideea însăși de a juca *Furtuna* în doar patru e inovatoare, tușele postmoderne fiind evidente: se mai iese din verbul lui Shakespeare, actorii strecoară cite o vorbă actuală, parodicul e prezent prin invocarea Titanicului. Tinerii interpreți demonstrează chef de joc și joacă, nu sînt inhibați de clasicitatea dramaturgului, impun un stil de impersonare foarte firesc, sînt dispuși la inovație. Se și poartă, proșteptimea interpretării lor e convingătoare, contaminatează. În cvarțetel din distribuție, fiecare își asumă cite două, trei ori patru roluri, ceea ce devine o performanță în sine, deopotrivă în privința efortului fizic, de concentrare, cît și a abilităților de metamorfozare. Fuziunea lor estetică e atît de vie încît ajung să își predea, ca la cursele cu ștafetă, rolurile între ei. Ariel, de pildă, e și Ioana Barbu, și Alexandru Ion și Sorin Miron, succesiv.

Furtuna aceasta e un exercițiu ludic, în care niște copii mari – actorii, directorul de scenă și scenografa – își propun să demonstreze că prin intermediul imaginației orice se poate. Le-a reușit. Spectacolul e ritmat, are umor, dar degajă și înțelepciune. Un atu e rodajul echipei, George Costin, de exemplu, se află la a șaptea colaborare cu

tandemul Fruză-Grand, Sorin Miron cam tot la atîtea, iar o altă cheie a succesului e îndrăzneala imaginativă. *Furtuna* inițială e redată de imagini de film proiectate în cadrele ferestrei din lemn, lumina unei lanterne devine spot, covorul de scenă din carton e suport pentru *black light* și efectele aferente.

Pe cît sînt de improvizate decorurile și recuzita, aparent improvizate, căci în această dezordine există o logică limpede a prezențelor obiectuale în scenă, pe atît sînt de lucrate și de ochioase costumele. Unele sînt voit baroc, altele kitsch, cîteva au rămas cu etichetele agățate, întru caracterizarea eroilor. Unii dintre eroi sînt autentici, alții, contrafăcuți, gîndul ne zboară la vremurile prezente. Eliberarea lui Ariel, din final, e realizată simbolic, ingenios, personajului furîndu-i-se conturul prin imprimare pe o pînză ce îi este apoi înmînată performerului. Multă invenție, multă sugestie îndeamnă imaginația privitorului la elaborarea în cursul receptării. Dispus în forma literei V, închizînd perimetrul de joc, completîndu-l, publicul devine activ, fiind și el teatralizat în acest fel.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Calitatea nu e ieftină

— Împinge și matală. Ei, cum merge?
— O, da, dom'le, merge ca unsă.
— Păi chiar am uns-o. Vaselină de Buzău, cea mai bună.
— Da, recunosc că ai făcut o treabă pe cinste, dom' Costea.
— Păi, se poate? Unde pune Costea aparatul de sudură zici că a pus Dumnezeu mîna.
— Bine zis. Acum am și eu o poartă acătării.
— Era și cazul, dom' Petre. Cu vechitura aia vă cam făceați de rîs. Cît avea optzeci de ani?
— Nu vrei să știi.
— Acuma o să ție o veșnicie. Ia uite ce trainică e. Țeavă de cinci, balamale cît genunchiul. Și ce frumoasă e, cu frunzulițele astea de stejar din fier forjat.
— Sînt aripi.
— Aripi? La noi în bazar nu găsești așa ceva.
— Sînt aripi de înger, uscate și suflăte cu argint. Foarte bine arată, ești un meșter bun, avea dreptate cumnată-tu' Mitică.
— Mitică?
— Da, el te-a recomandat. A zis că să-l chem pe Costea, că-mi face el o poartă de nu s-a mai văzut.
— Mitică e mort, domnu' Petre. A murit acum doi ani, în BCR-ul din centru, aștepta să i se aprobe un împrumut. Poate 'mneata ești directorul băncii?
— Nu al băncii celeia, dar se poate spune și așa, că sînt director la banca de suflăte.
— Tare frumos vorbești matală. Se cunoaște că ai multă școală. Și bani, dacă ți-ai permis fier forjat. Uite, parcă-i un monument. Parcă-i Poarta Sărutului.

— Aia e din piatră.
— Piatră? Ce aiurea! Numai calicii fac din piatră. Eu am zis-o și mă replet, fierul e sfînt.
— Ha ha, asta e bună. Sfîntul Fier, nu am auzit de el, cu toate că-i știu pe toți.
— Hai, dă-i mata un nume potrivit.
— Păi avea deja nume: Poarta Raiului.
— Vai de mine, da' nu e păcat să-i zici așa? Aia e în ceruri.
— Costea, Costea, greu te mai prinzi. Eu sînt Sfîntul Petru. Asta e chiar Poarta Raiului.
— Dom'le, matală rîzi de mine? M-ai văzut om bătrîn și mă iei la mișto?
— Stai liniștit, nu te ia nimeni în rîs. Ai ajuns la mine, la Poarta Raiului.
— Adică am murit? Asta vrei să spui, că am murit?
— Ei, nu ai murit. Ți-am provocat moarte clinică ca să poți face poarta.
— Moarte cum? Ce-i aia?
— Adică ești mort numai pentru un timp, dar o să-ți revii. Că de murit de-a binelea încă nu se pune problema, plus că dacă nu te lași de băut s-ar putea să ajungi să sudezi cazane de smoală. Ia zi-mi, cît mă costă?
— Păi dă și matală cînșpe milioane.
— Vrei bani, Costea? Asta e ispita necuratului, să știi. Mai bine cere să-ți șterg niște păcate.
— Dom'le, eu nu muncesc pentru șters pacate, ai înțeles? Mie îmi dai bani, că doar ți permiți, ești sfînt.
— Of, omule, omule... cum nu vrei tu să te pocăiești... bine, fie. Să pui mîine la loto. O să cîștigi cînșpe milioane.
— Mai pui trei să ți-o și vopsesc?

...Domnu' doctor, avem puls!

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111, fax: 0232/214111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Redactor-șef adjunct:
Anca Baraboi

Secretar general de redacție:
Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr),
Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Radu Pavel
Gheo, Veronica D. Niculescu,
Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte:
Doris Mironescu, C. Rogozanu,
Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu
Cuțitaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Irimia,
Bogdan Romaniuc.

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului »
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.
Film: Iulia Blaga. Teatru: Oltița Cîntec.

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup).

Grafică:
Ion Barbu.

TV:
Alex Savitescu.

Actualitate:
R. Chiruță, Veronica D. Niculescu,
Elena Vlădăreanu.

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/271333.
Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru
3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei
(690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Fenomen

N-ați mai văzut așa ceva. Marți, seară de iunie în New York, sala de la NY Public Library era plină ochi. Și nu pentru că urma să înceapă ultimul eveniment din sezonul de primăvară al NYPL Live (unde, în toamnă, or să fie invitați Eco, Diane Keaton, John Lithgow ș.a.). Ci pentru că acest ultim eveniment era prilejuit de lansarea unei cărți cu o istorie neașteptată. *Go the Fuck to Sleep* arată a cărticică de adormit copiii, dar e de fapt o parodie scrisă în versuri de un părinte exasperat că nu-i mai adoarme „puiul”. Prima strofă (sînt 14 în total) sună așa: „The cats nestle close to their kittens now./ The lambs have laid down with the sheep./ You’re cozy and warm in your bed, my dear/ Please go the fuck to sleep”. Iar restul sună cam la fel, cu mici variațiuni de frustrare. Scrisă de Adam Mansbach, profesor la Rutgers University, și ilustrată de Ricardo Cortés, autorul, printre altele, al preanecesarei *It’s Just a Plant: A Children’s Story about Marijuana*, *Go the Fuck to Sleep* a ajuns pe locul 1 pe Amazon cu o săptămână înainte de lansare și e deja nr. 1 pe lista de bestselleruri de la „The New York Times”. 400.000 de exemplare vîndute, drepturile de ecranizare cedate celor de la FOX. Pe YouTube îl puteți auzi pe Samuel L. Jackson citind cele 14 strofe, ca să vă faceți o idee: <http://www.youtube.com/watch?v=5yqVnCAiWHw>. Iar în marțea despre care era vorba la începutul Ențiclopediei, sala plină ochi de la NYPL a ascultat tăvălindu-se de rîs o înregistrare cu Werner Herzog (da, teribilul regizor german) recitînd amenințător întreaga carte (puteți măsura aici cam cît de amenințător era: http://www.youtube.com/watch?v=N3xFZ0A15Bg&feature=player_embedded; și tot aici se-aude și rîsul meu, printre o mie de alte rîsete). Dacă pînă și Herzog a intrat în povestea asta, ca să nu mai vorbesc de alte capete luminate ale Americii, atunci avem într-adevăr de-a face cu un fenomen. E simplu: cartea nu-i cine știe ce, o jucărie care te-amuză și cam atît. Dar e pentru prima dată cînd cineva îndrăznește să spună ce trece prin mintea părinților de milioane de ori în timpul primilor ani din viața copiilor lor. Vara asta avem un tabu mai puțin. Ce bucurie.

ISSN 1584-8272

9 771584 827000 319

Maeștri kung-fu și mutanți obosiți

FILM

Iulia BLAGA

Kung-fu Panda 2 e coprodus de astă dată de Guillermo del Toro. Unii critici au văzut în el oareșce influențe ale maestrului. Nu vă așteptați însă la un nou *Labirintul faunului*.

Po are tot ațta bonomie pe kilogram cîtă avea și în urmă cu trei ani, iar noile provocări cu care se confruntă nu au nimic întunecat, deși vin din partea unui păun a cărui răutate e provocată de o traumă afectivă din copilărie, ajutîndu-l și pe Po să înțeleagă dacă nu spre ce se îndreaptă, măcar de unde vine. Evenimentele se înlanțuie firesc de cele din prima parte, iar fluența și unitatea de stil (comic) se datorează nu regizorului (care a fost schimbat între timp), ci același scenariști. Așadar, devenit maestru kung-fu la sfîrșitul primei părți, Po se vede confruntat concomitent cu două probleme. Pe de o parte e trimis de maestrul Shifu împreună cu Cei cinci furioși (Tigresa,

Vipera, Maimuța, Călugărița și Cocorul) să se bată cu Lordul Shen, care amenință să cucerească China cu ajutorul unor arme noi – niște tunuri. Po nu apără doar patria și kung-fu-ul, dar își dă seama că Lordul Shen e legat de propria sa biografie într-un mod pe care nu și-l va putea explica decît la finalul filmului. Aici intervine a doua problemă cu care se confruntă Po. E nevoie să parcurgă toată acțiunea pentru a înțelege de ce l-au părăsit părinții naturali și, astfel, să atingă pacea interioară (dansul delicat al umflatului Po cu boabele de rouă e antologic). La fel de antologic e păunul Shen, care e deosebit de expresiv – mai ales cînd își folosește penele din coadă pe post de cuțite. Filmul e plăcut, iar momentele sale de acțiune sînt justificate pentru 3D.

O serie nesfirșită

Mult mai puțin simpatice mi se pare *X-Men: Cei dintii/X-Men: First Class*, deși e, mă rog, o încercare de a revitaliza seria începută în anul 2000 și inspirată din benzile desenate omonime de la Marvel Comics. Așa aerisit și pop cum li s-a părut unora, filmul e lipsit de originalitate și de un scenariu

care să nu-ți dea senzația că bate pasul pe loc jumătate de film. Cronologic, acțiunea din *X-Men: Cei dintii* se află la rădăcina seriei. Profesorul Charles Xavier, lansat în interpretarea lui Patrick Stewart, e jucat aici la tinerețe de James McAvoy. De fapt, în acest film ni se explică ascensiunea profesorului Xavier și cum de a ajuns în scaunul cu roțile. Lui McAvoy (prea pătruns pe alocuri față de cît de mică e miza) îi dă replica un alt britanic, mă rog, semi-britanic – foarte talentatul Michael Fassbender, lansat de Steve McQueen în *Hunger*. Acesta îl joacă pe Erik Lehnsherr care, înainte de a deveni Magneto (interpretat la maturitate, în celelalte părți ale seriei, de Ian McKellen), a fost un tînăr obsedat de ideea războiului. Filmul și începe cu o scenă dintr-un lagăr, în timpul războiului, unde talentele telekinetice ale micului Erik sînt stimulate de furia în fața uciderii mamei sale de cel pe care îl va căuta toată viața.

Momentul culminant al filmului, în care lupta dintre mutanți aproape că provoacă conflictul armat dintre URSS și SUA în apele Cubei e pe de-o parte spectaculos datorită efectelor speciale prin care rachetele fac dus-întors cer, ghidate de mintea lui Magneto, dar

eșuează pînă la urmă. Aventurile eroilor seamănă atît de bine cu ce am mai văzut la cinema, iar personajele sînt atît de oarecare încît inserarea unor imagini de arhivă cu președintele J.F. Kennedy adresîndu-se americanilor nu aduce nici măcar un vîrf de credibilitate poveștii. Cele două planuri – cel fantezist, cu lupta dintre mutanți, și planul real, istoric – sînt mereu paralele. Un nou film al seriei pare deja prea mult.

Kung-fu Panda 2. Regia: Jennifer Yuh. Cu: Jack Black, Angelina Jolie, Dustin Hoffman, Gary Oldman, Jackie Che

X-Men: Cei dintii/X-Men: First Class. Regia: Matthew Vaughn. Cu: James McAvoy, Michael Fassbender, Kevin Bacon, Jennifer Lawrence, January Jones

